

Paweł Skorut

Długoletnie podchody z „Janem” i „M-80”

Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej 4, 321-365

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

DŁUGOLETNI PODCHODY Z „JANEM” I „M-80”

Przykład Mieczysława Stachury i podejmowane wobec niego wielokrotne „podchody” przez funkcjonariuszy Wydziału III, a później Wydziału IV Służby Bezpieczeństwa w Krakowie jest wyczerpującym obrazem długoletniej pracy operacyjnej, której zamierzonym celem było pozyskanie agenturalnie opracowywanego kandydata. Obrazuje on również, jak nikła była możliwość samodzielnego wycofania się poszczególnych osób z prowadzonej przez SB gry operacyjnej bez utraty zajmowanej pozycji społeczno-politycznej w sterowanym przez PZPR życiu politycznym PRL.

Zainteresowanie operacyjne nakierowane m.in. na stowarzyszenia katolickie działające na terenie kraju¹ stanowiło niezmienny element pracy wywiadowczej komunistycznej „bezpieki”. Powód nieustannego inwigilowania środowisk katolików świeckich, kształtujących światopogląd społeczno-polityczny lokalnej inteligencji², leżał w postrzeganiu ich przez kolejne organy policji politycznej jako potencjalnego zagrożenia dla demokracji ludowej i ustroju socjalistycznego oraz elementu kompromisu politycznego w ramach realizowanej przez KC PZPR polityki wyznaniowej³.

Jednym z podstawowych narzędzi pracy operacyjnej komunistycznych służb bezpieczeństwa PRL, wykorzystywanym do kontroli aktywności m.in. stowarzyszeń katolickich, było pozyskiwanie osobowych źródeł informacji⁴. W przeciwieństwie do praktyk Urzędu Bezpieczeństwa po wydarzeniach z października 1956 r. SB starała się pozyskiwać z większą dbałością agenturę celową, tzn. bezpośrednio zaangażowaną w rozpracowywanych sprawach

¹ Szerzej na temat operacyjnego rozpracowywania stowarzyszeń katolików świeckich przez komunistyczne organy bezpieczeństwa PRL na przykładzie Krakowa zob. C. Kuta, „Działacze” i „Pismaki”. *Aparat bezpieczeństwa wobec katolików świeckich w Krakowie w latach 1957–1989*, Kraków 2009.

² O wpływie stowarzyszeń katolików świeckich na kształtowanie się postaw społeczno-politycznych inteligencji lokalnej zob.: P. Pawlina, „Bogu dziękujcie, Duchu nie gaście”. *25 lat Klubu Inteligencji Katolickiej*, Tarnów 2006; J. Bar, *Nielatwe dziesięciolecie. Postawy społeczno-polityczne inteligencji krakowskiej w latach 1956–1980*, Kraków 2009.

³ Zob. M. Bielaszko, A.K. Piekarska, P. Tomasiak, C. Wilanowski, *Informacja na temat oceny działalności Kościoła katolickiego, stowarzyszeń i organizacji katolickich oraz innych wyznań objętych pracą operacyjną Departamentu IV MSW [w:] Plany pracy Departamentu IV MSW na lata 1972–1979*, Warszawa 2007, s. 2–13.

⁴ Na temat pracy funkcjonariuszy Wydziału IV SB i podejmowanych przez nich gier operacyjnych zmierzających do zwerbowania księży oraz świeckich działaczy katolickich zob.: J. Żaryn, A. Witkowski, *O metodach walki z Kościołem prowadzonej przez peerelowskie służby bezpieczeństwa*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2003, nr 1, s. 4–23; F. Musiał, *Milsza mi śmierć niż współpraca*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2009, nr 7, s. 45–48; P. Milczanowski, *Ksiądz Adolf Chojnacki*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2009, nr 7, s. 98–102.

i środowiskach⁵. Dlatego nie dziwi fakt, że jeszcze prężniej od tego czasu opracowywano działaczy środowisk katolickich do pozyskania agenturalnego przez funkcjonariuszy SB.

Zainteresowanie wywiadowcze SB organizacjami katolickimi miało różnorodny charakter. Dotyczyło ono nie tylko środowisk, które zorganizowały się jako stowarzyszenia ludzi wierzących i działających przy Kościele katolickim, lecz również tych, które aprobując wiarę katolicką, jednocześnie lojalne były wobec PRL. Do ostatniej zatem grupy można zaliczyć m.in. kierowane od 25 listopada 1945 r. przez Bolesława Piaseckiego⁶ Stowarzyszenie PAX⁷.

Werbunek agenturalny członków PAX realizowany był w terenie przez wojewódzkie struktury SB w ramach działającego od stycznia 1957 r. Wydziału III, a od lipca 1962 r. Wydziału IV⁸. Jednym z wielu przykładów podejmowanego werbunku agenturalnego przez funkcjonariuszy Wydziału IV SB KW MO w Krakowie były próby pozyskania na tajnego współpracownika przewodniczącego Oddziału Wojewódzkiego PAX w Krakowie Mieczysława Stachury, którego werbunek miał gwarantować „bezpieczeństwo” bezpośredni dopływ informacji o planach rozwoju, paksowskich działaczach i aktualnej działalności PAX zarówno z terenu lokalnego, jak i centrali. Przyjdzie jednak czekać długie lata poszczególnym naczelnikom Wydziału IV SB KW MO w Krakowie⁹ zanim zdołają oni w dniu 26 lutego 1980 r. dokonać werbunku Mieczysława Stachury na TW ps. „M-80”¹⁰.

Mieczysław Stachura urodził się 25 czerwca 1925 r. we wsi Bugaj w gminie Koźmice Wielkie w powiecie krakowskim¹¹. Był jednym z dwóch synów Franciszka i Walerii Pańczyk¹². Podczas II wojny światowej początkowo mieszkał wraz z rodzicami we wsi Bugaj, następnie od 25 września 1940 r. do 15 grudnia 1942 r. kształcił się w Państwowej Szkole Mechanicznej w Świątnikach Górnych¹³. 15 grudnia 1942 r. został razem ze szkolnymi kolegami wywieziony do Krakowa, gdzie skierowano go do pracy przy produkcji broni¹⁴. Praw-

⁵ Nowe praktyki pracy operacyjnej SB, jakie zostały opracowane w 1957 r., wymuszały na funkcjonariuszach bezpieczeństwa większą dbałość o pozyskanie agentury celowej tzn. nieprzypadkowej. Głównym zatem powodem uzasadniającym werbunek miała być konieczność znalezienia odpowiednich osób warunkujących SB dotarcie do grup będących w ich operacyjnym zainteresowaniu. Zob. AIPN Kr, 028/16, t. 1, Zadania postawione przed aparatem kierowniczym województwa krakowskiego Służby Bezpieczeństwa Publicznego MO, 11 III 1957 r., k. 3–12.

⁶ Bolesław Piasecki (1915–1979). Zob. A. Dudek, G. Pytel, *Bolesław Piasecki. Próba biografii politycznej*, Londyn 1990; T. Mołdawa, *Ludzie władzy 1944–1991. Władze państwowe i polityczne Polski według stanu na dzień 28 II 1991*, Warszawa 1991, s. 410.

⁷ Wymieniona w tekście data powstania Stowarzyszenia PAX jest umowną cezurą czasową, która łączy się z wydanym w tym dniu po raz pierwszy tygodnikiem „Dziś i Jutro”. Był to periodyk określający się jako Katolicki Tygodnik Społeczny „Dziś i Jutro”, redagowany przez osoby związane z Bolesławem Piaseckim. Zob. A. Dudek, G. Pytel, *op. cit.*, s. 151–161; C. Kuta, *op. cit.*, s. 251.

⁸ O nasyceniu agenturalnym Stowarzyszenia PAX oraz jego terenowych oddziałów dowodzi opracowanie SB sporządzone w 1980 r. W dokumencie podano, że w centrali PAX na 95 członków Stowarzyszenia było 20 TW oraz 6 KO. Ponadto stwierdzono, że spośród liczącego 339 osób Walnego Zgromadzenia PAX znalazło się 45 TW i 13 KO. Zob. C. Kuta, *op. cit.*, s. 292.

⁹ O naczelnikach Wydziału IV SB KW MO w Krakowie i jego pracy operacyjnej zob. F. Musiał, *Naczelnicy Wydziału IV SB w Krakowie [w:] Kościół katolicki w czasach komunistycznej dyktatury między bohaterstwem a agenturą*, t. 1, red. J. Szczepaniak, R. Terlecki, Kraków 2007, s. 11–46.

¹⁰ Zob. AIPN Kr, 009/2780, t. 1–3, Teczka pracy TW ps. „M-80”.

¹¹ Zob. *Ibidem*, t. 1, Kwestionariusz (agenta, rezydenta, informatora) Mieczysława Stachury ps. „Jan” z 20 VII 1951 r., k. 2; *ibidem*, Odrębny życiorys Mieczysława Stachury z 3 II 1949 r., k. 6.

¹² *Ibidem*, t. 3, Kwestionariusz TW ps. „M-80”, b.d., k. 4–7.

¹³ *Ibidem*, t. 1, Odrębny życiorys TW ps. „M-80”, b.d., k. 6.

¹⁴ *Ibidem*.

dopodobnie jeszcze podczas przymusowego pobytu w Krakowie zdał w czerwcu 1943 r. egzamin na czeladnika ślusarskiego. Zdobyte umiejętności oraz przyznane uprawnienia zawodowe pozwoliły mu powrócić z Krakowa do rodzinnego domu, gdzie doczekał zakończenia działań wojennych¹⁵. W latach 1945–1947 był aktywnym działaczem Związku Młodzieży Polskiej w gromadzie Koźmice Wielkie¹⁶.

Egzamin dojrzałości zdał w jednym z wielickich liceów w maju 1947 r. W okresie od 1 czerwca do 23 września 1947 r. pracował w okręgu krakowskim Związku Rewizyjnego Spółdzielni Rzeczypospolitej Polskiej. W wieku 22 lat został powołany do odbycia zasadniczej służby wojskowej, którą rozpoczął 24 września 1947 r. w 16. kompanii pułku piechoty w Krakowie, gdzie sprawował obowiązki pisarza¹⁷. 10 listopada 1948 r. awansowano go do stopnia starszego strzelca, a od 29 stycznia 1949 r. kaprała WP¹⁸. Po zakończeniu zasadniczej służby wojskowej pozostał w charakterze żołnierza zawodowego w ludowym WP aż do października 1952 r. Prawdopodobnie podczas pobytu w wojsku Mieczysław Stachura rozpoczął studia pierwszego stopnia o specjalizacji dziennikarskiej na Wydziale Filozoficzno-Społecznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, które ukończył w 1952 r. Naukę kontynuował na Uniwersytecie Warszawskim, gdzie w 1968 r. obronił pracę magisterską¹⁹.

Zakończywszy edukację na UJ, otrzymał w 1952 r. skierowanie do pracy w redakcji wojskowej „Na straży wolności”²⁰, w której do 28 lutego 1954 r. pełnił funkcję redaktora. Od 1 marca 1954 r. był dziennikarzem w krakowskim oddziale „Słowa Powszechnego”, czasopisma wydawanego przez Stowarzyszenie PAX, następnie 1 stycznia 1955 r. oddelegowano go do tarnowskiego oddziału „Słowa Powszechnego”²¹. Dwa lata później, 27 czerwca 1957 r., podczas zebrania inauguracyjnego krakowskiego oddziału PAX, jaki powstał 13 czerwca 1957 r., Mieczysław Stachura został powołany na stanowisko kierownika Oddziału Wojewódzkiego PAX w Krakowie²². W bliżej nieokreślonym czasie został powołany na stanowisko sekretarza Wojewódzkiego Zarządu „Caritas” w Krakowie²³.

W wyborach do rad narodowych PRL w lutym 1958 r. Mieczysława Stachurę wybrano radnym WRN w Krakowie. Prawdopodobnie w tym samym roku został również doko-optowany do Zarządu Krakowskiego Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej. Warto zaznaczyć, że współpraca Stachury z lokalnymi strukturami TPPR trwała przez kolejne dziesięciolecia. Dowodzi tego nie tylko jego współuczestnictwo w składach Zarządu

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ *Ibidem*, Raport na sankcję o werbunek w charakterze informatora z 9 VII 1951 r., k. 5.

¹⁷ *Ibidem*, Arkusz ewidencji personalnej Mieczysława Stachury z 14 II 1949 r., k. 3.

¹⁸ W kwestionariuszu paszportowym wypełnionym 26 III 1979 r. przez Mieczysława Stachurę napisano, iż ostatnim nadanym mu stopniem wojskowym był st. sierż. WP. Zob. AIPN Kr, 37/54351, Podanie (kwestionariusz) Mieczysława Stachury o paszport do KW MO w Krakowie z 26 III 1979 r., k. 4.

¹⁹ *Ibidem*, Podanie (kwestionariusz) Mieczysława Stachury o paszport do KW MO w Krakowie z 26 V 1978 r., k. 8.

²⁰ W większości dokumentów z akt byłego TW ps. „Jan” i „M-80” znajdują się informacje o pracy Mieczysława Stachury w krakowskiej redakcji „Żołnierza Wolności” w latach 1952–1954. W wymienionym okresie nie było na terenie Krakowa redakcji czasopisma o takiej nazwie. Mieczysław Stachura prawdopodobnie pracował w redakcji „Na straży wolności”, która we wspomnianym czasie miała swoją siedzibę w Krakowie. Dokumentem potwierdzającym to przypuszczenie jest pismo I zastępcy naczelnika ds. SB KW MO w Krakowie mjr. Józefa Koperka z 11 VIII 1958 r. oraz odpis życiorysu Mieczysława Stachury z 13 VI 1958 r. Zob. AIPN Kr, 009/2780, t. 3, Odpis życiorysu Mieczysława Stachury z 13 VI 1958 r., k. 77–78.

²¹ *Ibidem*, t. 1, Notatka służbowa Mieczysława Stachury, b.d., k. 15–18.

²² C. Kuta, *op. cit.*, s. 257.

²³ AIPN, 009/2780, t. 3, Odpis życiorysu Mieczysława Stachury z 13 VI 1958 r., k. 77–78.

Krakowskiego TPPR, np. w latach siedemdziesiątych, ale również włączenie go do 23-osobowej delegacji na X Krajowy Zjazd TPPR, jaki został zaplanowany na 21 kwietnia 1979 r. w Warszawie²⁴.

Aktywne uczestnictwo Mieczysława Stachury w życiu społeczno-politycznym Krakowa i województwa krakowskiego na przełomie lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych XX w. było premiowane jego udziałem w lokalnych strukturach Frontu Jedności Narodu. W latach 1961–1965 był członkiem Plenum Wojewódzkiego Komitetu FJN w Krakowie, a w 1965 r. wszedł w skład Prezydium WK FJN w Krakowie²⁵.

Kreowana przez władze polityczne PZPR polityka wyznaniowa PRL zakładała współistnienie w parlamencie ograniczonej liczby przedstawicieli wskazanych przez siebie stowarzyszeń katolików świeckich. Oznaczało to każdorazowe wysuwanie przez pezetpeerowców zarówno propozycji kandydatur ze środowisk katolickich, jak i narzucanie ilości przyznanych im mandatów poselskich. W 1965 r. przed czerwcowymi wyborami do Sejmu PRL IV kadencji, na podstawie listy katolickich kandydatów na posłów przesłanej przez członka Biura Politycznego KC PZPR Zenona Kliszkę²⁶, zatwierdzona została osoba Mieczysława Stachury²⁷. Był on jednym z pięciu paksowskich działaczy, którzy zostali zaproponowani do poselskiego mandatu²⁸. Mieczysław Stachura z powodzeniem ubiegał się o mandat Sejmu PRL z okręgu wyborczego nr 54 w Koźlu, jako bezpartyjny działacz Stowarzyszenia PAX²⁹. Uczestniczył w pracach komisji sejmowych: Komunikacji i Łączności oraz Rolnictwa i Przemysłu Spożywczego³⁰.

Kolejny raz kandydatura Mieczysława Stachury została zgłoszona przez Kazimierza Barcikowskiego³¹, który do 23 lutego 1980 r. był I sekretarzem Komitetu Krakowskiego

²⁴ Zob. *Sprawozdanie z XIII wojewódzkiej konferencji sprawozdawczo-wyborczej Zarządu Krakowskiego Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej* [w:] *XIII konferencja sprawozdawczo-wyborcza Zarządu Krakowskiego Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej*, Kraków, b.d.w., s. 5; *Zarząd Krakowski Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej* [w:] *XIII konferencja sprawozdawczo-wyborcza...*, s. 18–19; *Delegaci na X Krajowy Zjazd TPPR* [w:] *XIII konferencja sprawozdawczo-wyborcza...*, s. 20; *X Krajowy Zjazd TPPR*, „Biuletyn Informacyjny TPPR”, Kraków 1979, s. 8–9.

²⁵ Zob. APKr, FJN 1, Przekrój polityczny i socjalny WK FJN w Krakowie, s. 697.

²⁶ Zenon Kliszko (1908–1989), prawnik. W latach 1931–1938 członek KPP, od 1942 r. PPR. Od 15 XII 1948 r. członek naczelnych władz politycznych PZPR. Więcej zob. T. Mołdawa, *op. cit.*, s. 373.

²⁷ Zob. A. Friszke, *Koło posłów „Znak” w Sejmie PRL 1957–1976*, Warszawa 2002, s. 435–436.

²⁸ Zob. A. Dudek, G. Pytel, *op. cit.*, s. 284.

²⁹ Zob. *Monitor Rządowy* z 5 VI 1965 r., nr 29, poz. 157.

³⁰ Zob. <http://orka.sejm.gov.pl/ArchAll2.nsf>, 15 IX 2010 r.

³¹ Kazimierz Barcikowski (ur. 1927 r.), działacz komunistyczny. W 1950 r. absolwent Wyższej Szkoły Gospodarstwa Wiejskiego w Łodzi. W 1962 r. doktor nauk ekonomicznych. Od 1953 r. członek PZPR. W latach 1954–1956 zastępca redaktora naczelnego „Iskry”. Od listopada 1956 r. do stycznia 1957 r. sekretarz ZG ZMP. W latach 1965–1968 redaktor naczelny „Życia Partii”. W latach 1965–1969 poseł IV kadencji Sejmu PRL, kandydował z okręgu wyborczego w Jarosławiu. Uczestniczył w pracach sejmowych komisji: Oświaty i Nauki, Rolnictwa i Przemysłu Spożywczego. Od 26 listopada 1965 r. do 23 listopada 1968 r. zastępca kierownika Wydziału Organizacyjnego KC PZPR. W latach 1968–1970 I sekretarz KW PZPR w Poznaniu. Od listopada 1968 r. do stycznia 1990 r. członek KC PZPR. W latach 1969–1972 poseł V kadencji Sejmu PRL, kandydował z okręgu wyborczego w Lesznie. Uczestniczył w pracach sejmowej Komisji Rolnictwa i Przemysłu Spożywczego. W latach 1972–1976 poseł VI kadencji Sejmu PRL, kandydował z okręgu wyborczego w Stargardzie Szczecińskim. Uczestniczył w pracach sejmowej Komisji Rolnictwa i Przemysłu Spożywczego. W latach 1976–1980 poseł VII kadencji Sejmu PRL, kandydował z okręgu wyborczego w Gorzowie Wielkopolskim. Od 10 grudnia 1977 r. do 23 lutego 1980 r. I sekretarz Komitetu Krakowskiego PZPR. Od lutego do października 1980 r. wicepremier PRL. W latach 1980–1985 poseł VIII kadencji Sejmu PRL, kandydował z okręgu wyborczego w Siedlcach. Od października 1980 r. do listopada 1985 r. członek Rady Państwa.

PZPR, a następnie wicepremierem PRL³². 23 marca 1980 r. Stachura ponownie kandydował do sejmu jako bezpartyjny działacz PAX z okręgu wyborczego nr 34 Kraków-województwo³³. Podczas VIII kadencji Sejmu PRL w latach 1980–1985 uczestniczył w pracach komisji sejmowych: Komunikacji i Łączności; Rolnictwa i Przemysłu Spożywczego; Skarg i Wniosków; Nadzwyczajnej do rozpatrzenia projektu ustaw o Spółdzielniach i ich Związkach; Rolnictwa, Gospodarki Żywnościowej i Leśnictwa oraz Nadzwyczajnej do rozpatrzenia projektu ustawy – ordynacji wyborczej do Sejmu PRL.

Ostatni raz posłem do Sejmu PRL został w październiku 1985 r. Także i tym razem kandydował jako bezpartyjny działacz Stowarzyszenia PAX z okręgu wyborczego nr 34 Kraków Nowa Huta. Podczas sprawowania obowiązków poselskich Mieczysław Stachura uczestniczył w pracach komisji sejmowych: Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej, Transportu i Łączności (od XII 1987 r. Transportu, Żeglugi i Łączności), Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych³⁴. Po przemianach ustrojowych w 1989 r. nie brał już aktywnego udziału w życiu politycznym województwa krakowskiego oraz kraju. Zmarł w lutym 2008 r.

Do pracy agenturalnej Mieczysław Stachura po raz pierwszy został zwerbowany podczas pełnienia zawodowej służby wojskowej w Krakowie. 10 lipca 1954 r. por. Chmielarz³⁵, starszy oficer Sekcji 1 Okręgowego Zarządu Informacji nr 5 Okręgu Wojskowego w Krakowie, pozyskał go na uczuciach patriotycznych jako informatora ps. „Jan”³⁶. W bliżej nieokreślonym czasie „Jan” został zarejestrowany przez ewidencję Informacji Wojskowej pod numerem 36361³⁷. Praca agenturalna Mieczysława Stachury była początkowo ukierunkowana na gromadzenie informacji z obszaru kancelarii Studium Wojskowego przy Wyższej Szkole Ekonomicznej w Krakowie, gdzie pełnił funkcję kierownika. Prawdopodobnie w latach późniejszych agenturalna działalność mogła być związana z redakcją „Na straży wolności”. Z okresu współpracy Mieczysława Stachury z wywiadem wojskowym w latach 1951–1954 w aktach pracy informatora ps. „Jan” nie zachowały się żadne raporty i donosy.

W ocenie zastępcy szefa Wydziału I Okręgowego Zarządu Informacji nr 5 Okręgu Wojskowego w Krakowie kpt. Kaczorowskiego³⁸ informator ps. „Jan” „za czas współpracy z organami informacji MON wykazał się jako słaby tajny współpracownik. Poważniejszych materiałów nigdy nie dostarczał, nawet informacyjnych. Stale twierdził, że nic złego nie

---

W latach 1985–1989 poseł IX kadencji Sejmu PRL, kandydował z listy krajowej. Uczestniczył w pracach sejmowych komisji: Nadzwyczajnej do rozpatrzenia projektów ustaw związanych z realizacją drugiego etapu reformy społecznej, Nadzwyczajnej do rozpatrzenia projektu ustawy o stosunku Państwa do Kościoła katolickiego, o gwarancji wolności sumienia i wyznania oraz ubezpieczeniach społecznych duchownych. Od listopada 1985 r. do lipca 1989 r. zastępca przewodniczącego Rady Państwa. Zob. *Kto jest kim w Polsce 1984. Informator biograficzny*, Warszawa 1984, s. 36; T. Mołdawa, *op. cit.*, s. 333; W. Janowski, A. Kochoński, *Informator o strukturze i obsadzie personalnej centralnego aparatu PZPR 1948–1990*, Warszawa 2000, s. 124; <http://orka.sejm.gov.pl/ArchAII2.nsf>, 28 IV 2011 r.

³² Zob. AIPN Kr, 009/2780, t. 3, Elektroniczny System Ewidencji Zainteresowań Operacyjnych (ESEZO). Meldunek operacyjny nadany 29 II 1980 r., k. 16.

³³ Monitor Rządowy z 26 III 1980 r. nr 9, poz. 37.

³⁴ Zob. *Sejm Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej: IX kadencja*, Warszawa 1986, s. 462.

³⁵ Brak bliższych danych.

³⁶ Zob. AIPN Kr, 009/2780, t. 1, Raport o dokonany werbunku Mieczysława Stachury z 12 VII 1951 r., k. 8.

³⁷ *Ibidem*, Charakterystyka informatora ps. „Jan” sporządzona 30 I 1954 r., k. 16.

³⁸ Brak bliższych danych.

zauważył, a charakteryzując ludzi, z którymi się stykał, zawsze mówił o nich jako o bardzo dobrych patriotach i pracownikach”³⁹.

W związku ze zmianą miejsca pracy Mieczysława Stachury postanowieniem zastępcy szefa Wydziału I OZI nr 5 w Krakowie 30 stycznia 1954 r. przesłano przez Sekcję 7 Zarządu Informacji Warszawskiego Okręgu Wojskowego teczkę personalną informatora ps. „Jan” do Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krakowie⁴⁰. Prawdopodobną przyczyną takiego postępowania mogła być chęć dalszego agenturalnego wykorzystania Stachury jako dziennikarza „Słowa Powszechnego”. W bliżej nieokreślonym czasie Mieczysław Stachura został na wniosek Wydziału VI Wojewódzkiego Urzędu do spraw Bezpieczeństwa Publicznego w Krakowie zarejestrowany przez Wydział II WUdsBP w Krakowie jako informator ps. „Jan”. Jednocześnie pomiędzy 19 a 22 stycznia 1955 r. podjęto w Tarnowie nieudaną próbę nawiązania kontaktu między funkcjonariuszem Wydziału VI WUdsBP w Krakowie a informatorem ps. „Jan”. 29 stycznia 1955 r. Sekcja 3 Wydziału VI WUdsBP w Krakowie podjęła kontakt z „Janem”, polecając mu opisać sytuację na terenie powiatu tarnowskiego⁴¹. Zadania tego Stachura jednak nie wykonał, a na spotkaniu z funkcjonariuszami organów bezpieczeństwa 12 lutego 1955 r. zażądał podjęcia z nim jawnej współpracy⁴². W celu kontroli zachowania i poglądów politycznych Mieczysława Stachury w okresie od stycznia do lutego 1955 r. był on sprawdzany przez agenta ps. „15”⁴³. W oparciu o jego raporty otrzymano wiadomość o planowanym zdekonspirowaniu się Mieczysława Stachury m.in. przed Andrzejem Micewskim⁴⁴, działaczem politycznym PAX w Warszawie⁴⁵.

Przypuszczenia TW ps. „15” dotyczące ujawnienia się Stachury przed Micewskim miały się w niedługim czasie spełnić⁴⁶. W nawiązaniu do tego zdarzenia zastępca naczelnika

³⁹ AIPN Kr, 009/2780, t. 1, Charakterystyka informatora ps. „Jan” sporządzona 30 I 1954 r., k. 16.

⁴⁰ *Ibidem*, Postanowienie o przesłaniu tełki personalnej informatora ps. „Jan” z 30 I 1954 r., k. 9.

⁴¹ *Ibidem*, Pismo adresowane do inspektora Departamentu VI KdsBP w Warszawie sporządzone przez naczelnika Wydziału VI WUdsBP w Krakowie kpt. Stanisława Florę, b.d., k. 14.

⁴² *Ibidem*. W raporcie z 24 I 1955 r. (w dokumencie błędna data roczna 1954 r.), który został przedłożony przez funkcjonariusza Wydziału VI WUdsBP w Krakowie do zatwierdzenia por. Pawłowi Lebedziowi, kierownikowi Sekcji 3 Wydziału VI WUdsBP w Krakowie, opisany został szczegółowo plan nawiązania kontaktu ze Stachurą. Projekt przewidywał wezwanie informatora ps. „Jan” 22 I 1955 r. do komisariatu MO w Tarnowie pod pozorem złożenia zeznań w sprawie kradzieży rzeczy na szkodę kolegi z pracy Mieczysława Stachury. Pomimo zawiadomienia Stachura nie stawił się w wyznaczonym dniu, motywując swoją nieobecność ważnym wyjazdem służbowym do Warszawy. Zob. AIPN Kr, 010/11064, t. 1, Kwestionariusz ewidencyjno-operacyjny krypt. „Ogrodnik” na Antoniego Gładysza, Raport funkcjonariusza Wydziału VI WUdsBP w Krakowie z zaplanowanych czynności do wykonania w Tarnowie w dniach 19, 20 i 22 I 1954 r., k. 99–100.

⁴³ Brak bliższych danych.

⁴⁴ Andrzej Micewski (1926–2004), prawnik. Żołnierz AK. Działacz Stowarzyszenia PAX, po Październiku ’56 wystąpił ze Stowarzyszenia PAX, jeden ze współtwórców miesięcznika „Więź”. W okresie stanu wojennego członek Prymasowskiej Rady Społecznej. Od 1993 r. poseł II kadencji Sejmu RP. W latach siedemdziesiątych pozyskany przez Departament IV MSW jako TW ps. „Historyk”, a później ps. „Michalski”. Więcej zob. C. Kuta, *op. cit.*, s. 56; P. Adamowicz, A. Kaczyński, „Historyk”, http://niniwa2.cba.pl/micewski_agent.htm, 15 IX 2010 r.

⁴⁵ AIPN Kr, 009/2780, t. 1, Pismo naczelnika Wydziału VI WUdsBP w Krakowie kpt. Stanisława Florę do inspektora Departamentu VI KdsBP w Warszawie, b.d., k. 14.

⁴⁶ W ocenie Cecylii Kuty Mieczysław Stachura zdekonspirował się przed samym Bolesławem Piaseckim. Pogląd ten wydaje się być jak najbardziej słuszny, albowiem tylko Piasecki posiadał autorytet i śmiałość rozmowy z funkcjonariuszami SB. Dodatkowo o słuszności owego stwierdzenia może świadczyć późniejsza postawa Piaseckiego, który uważał Stachurę za swojego zaufanego pracownika. Zob. C. Kuta, *op. cit.*, s. 285.

Wydziału I Departamentu VI KdsBP w Warszawie kpt. Edmund Błaszczak⁴⁷ 2 maja 1955 r. wysłał pismo do naczelnika Wydziału VI WUdsBP w Krakowie z nakazem dokonania rozmowy według opracowanego w piśmie schematu⁴⁸. Ostatecznie 28 października 1955 r. funkcjonariusz WUdsBP w Krakowie przeprowadził z Mieczysławem Stachurą rozmowę ostrzegawczą o mogących grozić mu konsekwencjach prawnych z faktu ujawnienia swojej współpracy z organami bezpieczeństwa. Na wniosek Sekcji 3 Wydziału VI WUdsBP w Krakowie 29 października 1955 r. informator ps. „Jan” został wyeliminowany z czynnej sieci agenturalnej, a jegoteczka personalna o sygn. 36361 została 19 listopada 1955 r. przesłana do archiwum Wydziału X WUdsBP w Krakowie⁴⁹. 21 XI 1955 r. Wydział X WUdsBP w Krakowie zanotował złożenie akt Mieczysława Stachury do archiwum, gdzie nadano im sygn. 29559⁵⁰.

W latach 1955–1980 Mieczysław Stachura nadal pozostawał w zainteresowaniu organów bezpieczeństwa w Krakowie. Informacje o jego osobie zbierane były przez tajnych współpracowników, m.in. „Andrzeja”⁵¹, „Oskara”⁵², „Piwko”⁵³, „Władysława”⁵⁴ oraz „15”.

⁴⁷ Edmund Błaszczak (ur. 1925 r.). Awanse: chor. od 22 VII 1946 r.; ppor. od 22 XII 1947 r.; por. od 18 VII 1949 r.; kpt. od 21 VII 1951 r.; mjr od 27 XII 1955 r.; mjr MO 1 II 1957 r.; ppłk MO od 22 VI 1963 r.; płk MO od 31 V 1968 r. Przebieg służby: od 31 I 1945 r. brygadier wywiadu Sekcji 7 Wydziału I WUBP w Rzeszowie; od 27 II 1946 r. starszy referent p.o. kierownika Sekcji 2 Wydziału III A WUBP w Rzeszowie; od 15 VI 1946 r. p.o. naczelnika Wydziału „A” WUBP w Rzeszowie; od 25 VII 1947 r. p.o. naczelnika Wydziału „A” WUBP w Lublinie; od 15 I 1950 r. naczelnik Wydziału „A” WUBP w Lublinie; w 1950 r. absolwent Szkoły Podwyższenia Kwalifikacji Aktywu Kierowniczego przy MBP; od 1 XII 1950 r. kierownik Sekcji 1 Wydziału III Departamentu V MBP; od 1 IV 1951 r. kierownik Sekcji 1 Wydziału V Departamentu V MBP; od 15 I 1951 r. zastępca naczelnika Wydziału I Departamentu XI MBP; od 1 IV 1955 r. zastępca naczelnika Wydziału I Departamentu VI MBP; od 1 IX 1956 r. oddany do dyspozycji Departamentu Kadry i Szkolenia MBP; od 15 IX 1956 r. starszy inspektor operacyjny Inspektoratu Szkół Wydziału III Departamentu Kadry; od 28 XI 1956 r. starszy oficer techniki operacyjnej Wydziału IV Departamentu III MSW; od 1 I 1957 r. kierownik Sekcji 1 Wydziału IV Biura „T”; od 1 VI 1963 r. starszy inspektor Wydziału III ZOW MSW; od 1 III 1965 r. starszy inspektor Wydziału II Z. I MSW, następnie starszy inspektor Wydziału III Z. I MSW; od 1 XI 1968 r. starszy inspektor Wydziału I Z. I MSW; od 15 IX 1972 r. starszy inspektor w Grupie do zleceń specjalnych Departamentu IV MSW; od 15 II 1977 do 31 VIII 1979 r. inspektor Grupy V Departamentu III „A” MSW (czasowy etat niejawnym w CSRS); od 1 IX 1979 r. starszy inspektor Wydziału IV Departamentu IV MSW; od 1 III 1981 r. starszy inspektor Wydziału VIII Departamentu IV MSW; od 1 XII 1984 r. starszy inspektor Grupy Inspektorów Departamentu VI MSW; 16 V 1987 r. zwolniony z resortu. Przynależność partyjna: od 6 I 1945 r. PPR, a od grudnia 1948 r. PZPR. AIPN, 0604/914, Akta osobowe Eugeniusza Błaszczaka.

⁴⁸ AIPN Kr, 009/2780, t. 1, Pismo zastępcy naczelnika Wydziału I Departamentu VI KdsBP w Warszawie do naczelnika Wydziału VI WUdsBP w Krakowie z 2 V 1955 r., k. 12–13 oraz dokument nr 4.

⁴⁹ Zob. *ibidem*, Postanowienie o przekazaniu, przesłaniu teczek personalnej lub złożeniu jej do archiwum z 29 X 1955 r., k. 20.

⁵⁰ *Ibidem*, Pismo naczelnika Wydziału VI WUdsBP w Krakowie kpt. Stanisława Florka do naczelnika Wydziału X WUdsBP w Krakowie z 19 XI 1955 r., k. 21.

⁵¹ TW ps. „Andrzej” – Jan Wanatowicz (ur. 1932 r.). Podczas II wojny światowej wysiedlony wraz z rodzicami z Gdyni do Krakowa. Na przełomie 1943 i 1944 r. rozpoczął naukę w tajnym gimnazjum prowadzonym przez redemptorystów. W latach 1947–1949 działacz Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Męskiej Archidiecezji Krakowskiej, gdzie pełnił funkcję m.in. prezesa Oddziału Dzielnicowego Kraków-Podgórze. Od 1948 r. uczęszczał do Liceum Pedagogicznego w Krakowie, w 1950 r. zdał maturę. Po zakończeniu nauki otrzymał nakaz pracy w charakterze nauczyciela w pow. limanowskim. W związku ze złymi warunkami bytowymi powrócił do Krakowa i podjął pracę nauczyciela w Domu Dziecka PPB w Wiśle. Student na Wydziale Filozoficzno-Historycznym UJ. Prawdopodobnie jeszcze w 1956 r. podjął pracę w redakcji krakowskiego oddziału „Słowa Powszechnego”. Powodem operacyjnego zainteresowania osobą Jana Wanatowicza przez organy bezpieczeństwa mogła być wykonywana przez niego przez pięć miesięcy praca maszynisty w kurii krakowskiej. Jan Wanatowicz 18 XI 1955 r. został zwerbowany przez WUdsBP w Krakowie jako informator ps. „Andrzej”. W pracy agenturalnej ukierunkowany był na zbieranie informacji o działaczach środowiska

W związku z poleceniem Departamentu III MSW objęcia Stowarzyszenia PAX operacyjnym zainteresowaniem 3 czerwca 1958 r. Mieczysław Stachura został wstępnie opracowany przez funkcjonariusza Wydziału III SB KW MO w Krakowie por. Stanisława Topora⁵⁵ jako kandydat do werbunku⁵⁶. W wyniku przeprowadzonej w późniejszym czasie analizy teczek personalnej byłego informatora ps. „Jan” 5 grudnia 1958 r. odstąpiono od realizacji planu⁵⁷. Obawiano się bowiem ponownej dekonspiracji Stachury przed władzami Stowarzyszenia PAX⁵⁸.

katolików świeckich z terenu Krakowa. Pod wpływem przemian społeczno-politycznych w październiku 1956 r. Wanatowicz zrezygnował z dalszej współpracy z Wydziałem VI WUdsBP w Krakowie. 10 XII 1957 r. ponownie odmówił podjęcia współpracy z Wydziałem III SB KW MO w Krakowie. W związku z jednoznaczną postawą Jana Wanatowicza 26 II 1958 r. Wydział III SB KW MO w Krakowie postanowił wyeliminować „Andrzeja” z sieci agenturalnej, a jego akta przesłać do archiwum. Złożonym dokumentom – teczce personalnej informatora ps. „Andrzej” i teczce pracy – nadano sygnaturę archiwalną 4303. Zob. AIPN Kr, 009/5774, Teczka personalna inf. „Andrzej”, Odręczny życiorys Jana Wanatowicza, b.d., k. 7; *ibidem*, Zobowiązanie do współpracy z organami bezpieczeństwa w charakterze informatora ps. „Andrzej” z 18 XI 1955 r., k. 10; *ibidem*, Postanowienie o przekazaniu teczek personalnej informatora ps. „Andrzej” do archiwum z 26 II 1958 r., k. 15.

⁵² Brak bliższych danych.

⁵³ TW ps. „Piwko” (informator ps. „Piwko”) został 23 X 1956 r. zarejestrowany w dzienniku rejestracyjnym WUdsBP w Krakowie pod numerem 5334. Prawdopodobnie 23 III 1959 r. wyłączono go z sieci agenturalnej SB w Krakowie i przekazano do Warszawy. Zob. AIPN Kr, 041/51, Dziennik rejestracyjny sieci agenturalnej b. WUdsBP/KW MO w Krakowie za lata 1955–1960, poz. 5334.

⁵⁴ TW ps. „Władysław” (wcześniej informator ps. „Stanisław”, a później KO „Władysław”) – Stanisław Faliszewski (ur. 1900 r.). Podczas II wojny światowej mjr II Korpusu Polskiego. Kierownik administracyjny krakowskiego oddziału Stowarzyszenia PAX. Z uwagi na niezachowanie się akt dotyczących Stanisława Faliszewskiego trudno w jednoznaczny sposób wskazać moment, kiedy organy bezpieczeństwa zaczęły się nim interesować. Na wniosek Wydziału IV WUBP w Krakowie 31 VII 1952 r. został zarejestrowany w dzienniku archiwalnym pod numerem 4370 przez Wydział II WUBP w Krakowie prawdopodobnie jako informator ps. „Stanisław”. 18 II 1953 r. ponownie zarejestrowany w dzienniku archiwalnym pod numerem 13466. Na wniosek Wydziału IV SB KW MO w Krakowie 26 X 1962 r. Wydział „C” SB KW MO w Krakowie zarejestrował w dzienniku rejestracyjnym Stanisława Faliszewskiego jako TW ps. „Władysław” pod numerem 2449. 10 IX 1969 r. Wydział „C” KW MO w Krakowie zmienił kategorię agenturalnej współpracy Faliszewskiego na KO. Ostatecznie 21 XI 1972 r. Stanisław Faliszewski został zdjęty z ewidencji agenturalnej krakowskiej „bezpieki”, a jego akta zarejestrowano w dzienniku archiwalnym pod numerem 13466. Zob. AIPN Kr, 080, Kartoteka zniszczeniowa b. KW MO/WUSW w Krakowie, Karta E-O4/52 dotycząca Stanisława Faliszewskiego z 19 III 1973 r.; AIPN Kr, 0120, Kartoteka zagadnieniowa b. WUSW w Krakowie, Karta zagadnieniowa dotycząca Stanisława Faliszewskiego, b.d.; AIPN Kr, 085, Kartoteka odtworzeniowa pseudonimów b. WUSW w Krakowie, Karta EO-55/73 dotycząca TW ps. „Władysław”; AIPN Kr, 00175/3, Dziennik archiwalny b. WUSW w Krakowie, Dział I, poz. 13466; AIPN Kr, 00175/2, Dziennik archiwalny b. WUSW w Krakowie, Dział I, poz. 4370; AIPN Kr, 00201/1, Dziennik rejestracyjny b. WUSW w Krakowie, poz. 2449; C. Kuta, *op. cit.*, s. 298.

⁵⁵ Stanisław Topór (ur. 1925 r.), funkcjonariusz Wydziału III SB KW MO w Krakowie. Zob. W. Frazik, F. Musiał, M. Szpytma, M. Wenklar, *Ludzie bezpieczeństwa województwa krakowskiego. Obsada stanowisk kierowniczych Urzędu Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa w województwie krakowskim w latach 1945–1990*, Kraków 2007, s. 517–518.

⁵⁶ Zob. AIPN Kr, 009/2780, t. 3, Raport por. Stanisława Topora o zezwolenie na opracowanie kandydata do werbunku w charakterze informatora z 3 VI 1958 r., k. 72–73.

⁵⁷ *ibidem*, Charakterystyka Mieczysława Stachury z 13 VII 1958 r., k. 75–77.

⁵⁸ Możliwość ponownej dekonspiracji Mieczysława Stachury w 1958 r. przed władzami politycznymi Stowarzyszenia PAX była realna również z innego powodu. Przyczyną mogła być negatywna postawa Bolesława Piaseckiego wobec działań agenturalnych funkcjonariuszy SB pośród działaczy Stowarzyszenia PAX. Piasecki miał ustnie przestrzec wszystkich paksowców, by nie podejmowali współpracy z organami bezpieczeństwa PRL. Informację na ten temat funkcjonariusze Wydziału III SB KW MO w Krakowie posiadali już co najmniej od grudnia 1957 r. od Jana Wanatowicza (informator ps. „Andrzej”). Zob. AIPN Kr, 009/5774, Teczka personalna inf. „Andrzej”, Raport z 11 XII 1957 r. por. Feliksa Sasnała funkcjonariusza Wydziału III WUdsBP w Krakowie ze spotkania z informatorem ps. „Andrzej” 10 XII 1957 r., k. 11–12.

Na wniosek Wydziału IV SB KW MO w Krakowie 8 lutego 1971 r. Wydział „C” KW MO w Krakowie zarejestrował pod numerem 9978 kwestionariusz ewidencyjny krypt. „Prezes” dotyczący Mieczysława Stachury⁵⁹. Od tego momentu, aż przez dziewięć następnych lat, krakowska „bezpieka” prowadziła z Mieczysławem Stachurą tzw. dialog polityczno-operacyjny, celem którego było nie tylko ciągle sondowanie poprzez permanentne rozmowy figuranta z kolejnymi naczelnikami Wydziału IV SB możliwości zwerbowania szefa Oddziału PAX w Krakowie, ale i operacyjne pozyskanie wiedzy na temat faktów i działaczy Stowarzyszenia PAX w PRL⁶⁰. Ostatecznie 20 lutego 1980 r. na podstawie decyzji Wydziału IV SB KW MO w Krakowie Wydział „C” KW MO w Krakowie w dzienniku archiwalnym pod pozycją 9978 zmienił kategorię sprawy z KE krypt. „Prezes” na sprawę KTW⁶¹. Pełniąc funkcję przewodniczącego Oddziału Wojewódzkiego Stowarzyszenia PAX w Krakowie, Mieczysław Stachura 26 lutego 1980 r. został pozyskany przez naczelnika Wydziału IV SB KW MO w Krakowie ppłk. Józefa Biela do pracy agenturalnej jako TW ps. „M-80”⁶². Prawdopodobną przyczyną zgody Wydziału IV SB KW MO w Krakowie na werbunek Stachury był brak w ocenie krakowskiej „bezpieki” zagrożenia dekonspiracji pozyskiwanego, za czym mogła przemawiać także śmierć Bolesława Piaseckiego w 1979 r. Na wniosek Wydziału IV SB KW MO w Krakowie 29 lutego 1980 r. Wydział „C” KW MO w Krakowie pod numerem rejestracyjnym 9978 wpisał Mieczysława Stachurę jako TW ps. „M-80”⁶³. Nadany Stachurze pseudonim nie był w ocenie historyka Cecylii Kuty jakimś szczególnie zakonspirowanym akronimem. Litera „M” była pierwszą literą jego imienia, a liczba „80” to data roczna pozyskania⁶⁴.

W okresie swojej współpracy w latach 1980–1984 Mieczysław Stachura jako TW ps. „M-80”, będąc w tym czasie posłem na sejm VIII kadencji, składał ustne raporty naczelnikowi Wydziału IV SB KW MO w Krakowie z bieżącej pracy krakowskiego Stowarzyszenia PAX⁶⁵. W niewielkiej liczbie zachowanych doniesień nie ma żadnych informacji dotyczących pieniężnego wynagradzania otrzymywanego za współpracę z organami bezpieczeństwa PRL. Należy również podkreślić, iż Stachura w omawianym czasie był w szczególności traktowany przez swojego oficera prowadzącego, z którym po pewnym czasie przeszedł na „ty”⁶⁶. Warto dodatkowo wspomnieć, iż podczas współpracy Stachura był podmiotem zainteresowania agenturalnego, m.in.: „Anteusza”⁶⁷, „Nelsona”⁶⁸, „Pawłowskiego”⁶⁹ i „Wiktora”⁷⁰.

⁵⁹ Zob. AIPN Kr, 00201/1, Dziennik rejestracyjny WUSW w Krakowie, poz. nr 9978; AIPN Kr, 089, Kartoteka odtworzeniowa kryptonimów WUSW w Krakowie, Karta dotycząca kwestionariusza ewidencyjnego „Prezes”, KR 9978.

⁶⁰ Zob. AIPN Kr, 009/2780, t. 3, Raport z 19 II 1980 r. ppłk. Józefa Biela naczelnika Wydziału IV SB KW MO w Krakowie o zezwolenie na opracowanie w charakterze kandydata na TW Mieczysława Stachury, k. 11–13.

⁶¹ Zob. AIPN Kr, 00201/1, Dziennik rejestracyjny WUSW w Krakowie, poz. nr 9978.

⁶² Józef Biel (1934–1987), od 16 VII 1976 r. naczelnik Wydziału IV SB KW MO w Krakowie. Zob. W. Frazik, F. Musiał, M. Szpytma, M. Wenklar, *op. cit.*, s. 124–125.

⁶³ Zob. dokument nr 9.

⁶⁴ Zob. C. Kuta, *op. cit.*, s. 285.

⁶⁵ Zob. AIPN Kr, 009/2780, t. 2, Notatka służbowa ze spotkania z TW ps. „M-80” z 14 V 1980 r., k. 7–9.

⁶⁶ *Ibidem*, Notatka naczelnika Wydziału IV SB KW MO w Krakowie ppłk. Józefa Biela sporządzona 19 X 1980 r. z doniesienia TW ps. „M-80”, k. 12–14.

⁶⁷ TW ps. „Anteusz” – Ludwik Piechnik (1920–2006). W latach 1934–1938 uczeń Małego Seminarium Duchownego Zakonu Jezuitów, następnie w latach 1938–1940 przebywał w nowicjacie. W latach 1940–1949 uczestnik wykładów WSD OO. Jezuitów. W 1948 r. otrzymał święcenia kapłańskie. W latach 1950–1952 student pedagogiki na Uniwersytecie Jagiellońskim, gdzie następnie obronił pracę doktorską. Od 1966 r. pełnił obowiązki dyrektora Wydawnictwa Apostolstwa Modlitwy w Krakowie. W latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX w. superior domu zakonnego OO. Jezuitów Kraków-Przegorzały. Dokładne odtworzenie przebiegu

W 1984 r. Mieczysław Stachura podjął decyzję o wycofaniu się z aktywnej pracy społecznej w Stowarzyszeniu PAX. Swoje zachowanie motywował podeszłym wiekiem. Przyjęcie takiego rozwiązania przez pięćdziesięciodziewięcioletniego Stachurę wiązało się z przymusem wyłączenia go przez krakowską SB z aktywnej sieci osobowych źródeł informacji. Ostatecznie z agentury pozostającej na kontakcie Wydziału IV WUSW w Krakowie 3 września 1984 r. został wyrejestrowany przez Wydział „C” WUSW w Krakowie, a złożonym w archiwum aktom nadano sygn. 29559⁷¹.

Jakkolwiekby nie próbować ująć przykładu Mieczysława Stachury, to wydaje się, że w każdym momencie jego zachowania wobec komunistycznych służb bezpieczeństwa PRL

zainteresowania operacyjnego SB osobą Ludwika Piechnika jest niemożliwe z uwagi na brak zachowanych dokumentów w teczce ewidencji operacyjnej na księdza o numerze 14505. 1 X 1970 r. na wniosek Wydziału IV SB KW MO w Krakowie został zarejestrowany przez Wydział „C” KW MO w Krakowie pod numerem 9400 jako kandydat na TW. W dniu 10 XII 1970 r. pozyskany przez Wydział IV SB KW MO w Krakowie jako TW ps. „Anteusz”. Podczas swojej współpracy w latach 1970–1990 ukierunkowany był na pozyskiwanie informacji o księżach z kurii krakowskiej. W bliżej nieokreślonym czasie akta dotyczące współpracy TW ps. „Anteusz” zostały złożone przez Wydział IV WUSW w Krakowie do archiwum Wydziału „C” WUSW w Krakowie, gdzie 7 V 1990 r. nadano im sygnaturę archiwalną 45380/I. Zob. AIPN Kr, 009/10547, t. 1, Teczka tajnego współpracownika ps. „Anteusz”, Kwestionariusz tajnego współpracownika, b.d., k. 6; AIPN Kr, 085, Kartoteka odtworzeniowa pseudonimów b. WUSW w Krakowie, Karta EO-15/73 dotycząca TW ps. „Anteusz”, KR 9400; AIPN Kr, 00142, Kartoteka ogólnoinformacyjna b. WUSW Kraków, Tarnów i Nowy Sącz, Karta dotycząca Ludwika Piechnika z 30 IV 1990 r.; AIPN Kr, 087, Kartoteka kart zwróconych z Biura „C” MSW w Warszawie, Karta EO-4/62 dotycząca Ludwika Piechnika; AIPN Kr, 00233/1, Dziennik rejestracyjny b. WUSW w Krakowie, poz. nr 9440; AIPN Kr, 00195/2, Dziennik archiwalny b. WUSW w Krakowie, Dział I, poz. nr 45380; *Katalog kościołów i duchowieństwa archidiecezji krakowskiej. Rok 1977*, Kraków 1977, s. 487–488; *Katalog kościołów i duchowieństwa archidiecezji krakowskiej. Rok 1983*, Kraków 1983, s. 546; T. Isakowicz-Zalewski, *Księża wobec bezpieczeństwa*, Kraków 2007, s. 103–105, 108.

⁶⁸ TW ps. „Nelson” na wniosek Wydziału IV SB KW MO w Krakowie 3 III 1977 r. został zarejestrowany przez Wydział „C” KW MO w Krakowie w dzienniku rejestracyjnym pod numerem 18024 jako kandydat na TW. W dniu 23 III 1977 r. został przekwalifikowany przez Wydział „C” KW MO w Krakowie na TW ps. „Nelson”. Do 16 I 1987 r. wykorzystywany był agenturalnie przez Wydział IV SB WUSW w Krakowie, kiedy został przekazany do dyspozycji Wydziału V Departamentu IV MSW w Warszawie. Zob. AIPN Kr, 085, Kartoteka odtworzeniowa pseudonimów b. WUSW w Krakowie, Karta EO-15/71 dotycząca TW ps. „Nelson”, KR 18024; AIPN Kr, 00201/1, Dziennik rejestracyjny b. WUSW w Krakowie, poz. nr 18024.

⁶⁹ TW ps. „Pawłowski” (wcześniej KTW ps. „Lato”) na wniosek pionu IV RSB w Proszowicach 22 III 1973 r. został zarejestrowany przez Wydział „C” KW MO w Krakowie w dzienniku rejestracyjnym pod numerem 12373 jako kandydat na TW ps. „Lato”. 27 VII 1974 r. Wydział „C” KW MO zmienił kategorię sprawy w dzienniku rejestracyjnym na TW ps. „Pawłowski”, który wykorzystywany był przez Wydział IV SB KW MO w Krakowie. 6 I 1989 r. TW ps. „Pawłowski” został przekazany do dyspozycji pionu IV RUSW w Proszowicach. Z uwagi na brak jednoznacznych zapisów ewidencyjnych b. Wydziału „C” WUSW w Krakowie trudno jest w jednoznaczny sposób ustalić, czy po 6 I 1989 r. kontynuowano współpracę z TW ps. „Pawłowski”. Na podstawie zachowanych zapisów ewidencyjnych wiadomo, że 3 XI 1989 r. na wniosek pionu IV RUSW w Proszowicach Wydział „C” WUSW w Krakowie odnotował w dzienniku rejestracyjnym pod numerem 35677 TW ps. „Pawłowski”. Pomimo zbieżności pseudonimów TW oraz jednostki wnioskującej brak jest jednoznacznego zapisu ewidencyjnego dowodzącego ciągłości pracy. Zob. AIPN Kr, 085, Kartoteka odtworzeniowa pseudonimów b. WUSW w Krakowie, Karta dotycząca TW ps. „Pawłowski”, KR 12373; *ibidem*, Karta dotycząca TW ps. „Lato”, KR 12373; *ibidem*, Karta dotycząca TW ps. „Pawłowski”, KR 35677; AIPN Kr, 00201/1, Dziennik rejestracyjny b. WUSW w Krakowie, poz. nr 12373; *ibidem*, Dziennik rejestracyjny b. WUSW w Krakowie, poz. nr 35677.

⁷⁰ Brak bliższych danych.

⁷¹ Zob. AIPN Kr, 00142, Kartoteka ogólnoinformacyjna WUSW w Krakowie, Tarnowie, Nowym Sączu, Karta E-14 z 13 XII 1959 r. dotycząca Mieczysława Stachury; AIPN Kr, 085, Kartoteka odtworzeniowa pseudonimów WUSW w Krakowie, Karta EO-5571 dotycząca TW ps. „M-80”, KR 9978; AIPN, Kartoteka odtworzeniowa Biura „C” MSW [b. sygn.].

można zauważyć dążenie do bezpośredniego podporządkowania się silniejszemu (bardziej wpływowemu) czynnikowi dla zabezpieczenia swojej pozycji. Osobliwością opisanego przykładu Stachury jest to, że to samo co zadecydowało w 1958 r. o odstąpieniu od agenturalnego pozyskania przez SB jego osoby, stało się w późniejszym czasie przyczyną werbunku na tajnego współpracownika. Tym elementem była chęć zachowania przez Mieczysława Stachurę posiadanej pozycji społeczno-politycznej w PRL. Mogła ona jedynie istnieć bądź u boku Bolesława Piaseckiego – akceptowanego z różnych przyczyn przez KC PZPR aktora polityki PRL, bądź później u boku SB – działającej dla zachowania ustroju politycznego PRL, przy jednoczesnej akceptacji jej metod pracy przez władze polityczne PZPR.

* * *

Załączona do niniejszego artykułu edycja piętnastu dokumentów z akt personalnych oraz pracy byłego TW ps. „M-80” wydaje się w pełni ilustrować nie tylko opisane w tekście zamierzenia organów bezpieczeństwa wobec Mieczysława Stachury, lecz również ich determinację w dążeniu do osiągnięcia zamierzonego celu. Dokumenty zaprezentowane zostały w porządku chronologicznym. Przyjęcie takiego układu ma ukazać czytelnikowi kolejne etapy gry operacyjnej SB. Ponadto w ocenie autora materiały te są jednymi z najistotniejszych zachowanych dokumentów dotyczących współpracy Mieczysława Stachury pod ps. „Jan”, a później „M-80” z komunistycznymi organami bezpieczeństwa PRL.

Wypełnia oper. - pracownik bez
obecności tajnego współpracownika

KWESTIONARIUSZ

(agenta, rezydenta, informatora)

Do teczki pers. Nr. 363 61

1. Nazwisko Stachura
2. Pseudonim Jan
3. Imię Mieczysław
4. Imię ojca Fremimierz
5. Data urodzenia 1926 r.
6. Miejsce urodzenia Kominie Wielkie
7. Narodowość polaku
8. Wykształcenie średnie
(co skąd, gdzie i kiedy)
9. Znajomość języków niemiecki
10. Ostatnio zajmowane stanowisko, stopień i aktualny adres Kierownik kancelarii
Stadium Hijałowskiego przy H. S. E. w Koszowie
11. Przynależność partyjna b/p. Z.M.P.
12. Działalność społeczno-polityczna (przed 1939 r., w czasie okupacji i po wyzwoleniu)
1945 - 1948+ org. Hien - przewodniczący kółka
1948 - Z.M.P. wódca
13. Stan rodzinny żonaty
14. Czy był karany (kiedy, gdzie, za co) nie (z dow.)
15. Czy z bliskich krewnych był ktoś karany nie (z dow.)
16. Czy współpracował z innymi organami wywiadowczymi nie (z dow.)
17. Dodatkowe dane o t współpracowniku (charakter werbunku) wzrost przeprowadzono
na terenie jednostki.

AIPN Kt

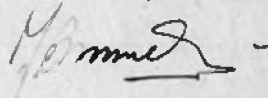
Kwestionariusz ze zdjęciem Mieczysława Stachury, zarejestrowanego jako informator ps. „Jan”, 20 VII 1951 r.

Zobowiązanie

Ja niżej podpisany służył w Wojsku Polskim
w charakterze informatora ps. „Jan” w
Informacji w. P. w województwie śląskim, w tym
w szczególności w województwie śląskim.
Ponieważ ten zobowiązanie jest trudnym i
niebezpiecznym, dlatego informuję, że za
niepełnienie powyższego zobowiązania nie
odpowiadam i nie będę odpowiadał.
W celu zobowiązania przedstawiłem następujący podpisany
dokładnie przedstawiłem „Jan”.

Mieczysław Stachura

Zobowiązanie oddane
St. oficer Informacji 1-9 Służby
0.2. Inf. str. 2

1-1 choruzka gen. Dnia 10. 7. 1954 r.

AIPN Kt

Zobowiązanie Mieczysława Stachury do współpracy z Informacją Wojska Polskiego
w charakterze informatora ps. „Jan”

„ZATWIERDZAM”

SCISLE TAJNE

1953

POSTANOWIENIE

o przekazaniu, przesłaniu teczki personalnej lub złożeniu jej do archiwum

ref. Wydz. VI-go Sek. III. Kawiński Tadeusz chor.

(stanowisko, nazwa jednostki, stopień, nazwisko i imię pracownika)

Rozpatrzywszy materiały zawarte w tezcze personalnej Nr 36361 pseudonim „Jan” stwierdziłem*)

ze inf. ps. „Jan” był wyeliminowany z sieci z powodu braku wiarygodności i wartościowych materiałów. Z uwagi na wyjątkowość i wyjątkowość współpracy z nim współpracownik Org. C.P. nie powinien być tymi kłopotami dłużej

Wnoszę o:

1. Wyeliminowanie informatora ps. „Jan” z czynnej sieci agenturalnej

(kategoria, pseudonim)

(podać przyczynę wyeliminowania)

Na skutek kilkakrotnego namyślnego z nim kontaktu w celu namyślnego odwołania współpracy z nim wyjątkowo oświadczenie do krótk. pol. „Jan” i jego współpracownika - do przeprowadzonej oceny odwołania współpracy.

i przekazanie teczki personalnej i teczki pracy do archiwum Departamentu X (Wydziału X).

Zobowiązanie o zachowaniu w tajemnicy faktu współpracy z organami bezpieczeństwa

Zostało do przeprowadzonej oceny odebrane

(podać, czy zostało odebrane, jeśli nie — z jakiej przyczyny)

2. Przesłanie teczki personalnej Nr 36361 inf. „Jan” do Wydz. X-go 902. d/s SP. w Krakowie a teczki pracy do archiwum Departamentu X (Wydziału X).

(kategoria, pseudonim)

(wskazać dokład)

[Signature]
(podpis pracownika)

„Zgadza się”

(podpis)

1953 r.

*) Wskazać przyczyny przesłania, przekazania teczki personalnej do innej jednostki, numer i datę potwierdzenia przez inną jednostkę faktu ustalenia nowego miejsca zamieszkania tajnego współpracownika lub podać przyczynę wyeliminowania z sieci agenturalnej i przekazania teczki personalnej do archiwum.

AIPN KI

DOKUMENTY

Postanowienie o wyeliminowaniu informatora ps. „Jan” z sieci agenturalnej
Informacji Wojska Polskiego

Kraków, dnia 5 maja 1980 r. 10

T A J N E :

Egz. Nr 1..

Z A D A N I A

dla tw.ps. „M-80” związane z kampanią wyborczą
i Walnym Zebraniem PAX-u w Warszawie w dniu 8.06.80r.

1. Inicjatywy i propozycje programowe PAX-u w kampanii sprawozdawczo-wyborczej.
2. Przemyślenia personalne-kadrowe w Krakowie,
3. Układy personalne w przyszłym Kierownictwie Stowarzyszenia PAX / dyrektywy Centrali PAX dotyczące wyborów w Krakowie oraz kandydatur do Prezydium Zarządu Stowarzyszenia PAX.

Odb. w 2 egz.

Egz.Nr 1 - t.pracy tw.

Egz.Nr 2 - spr. „Działacze”

Druk:EW

insp. T. Misiewicz

Kraków, dnia 3. XI 1980.....

T A J N E - spec.znaczenia

Egz. pojedynczy

W Y C I A G

z doniesienia tw.ps. "Pawłowski" z dnia 2.10.1980 r.
pozostającego na kontakcie insp.T.Misiewicza

Nareszcie kilka osób odetchnęło gdyż kilka dni temu M.Stachura oficjalnie spakował się i wyprowadził z biura przekazując funkcję Janowi Królowi. Sekretariat prowadził R.Reiff. Dostyć ciepło przedstawił sylwetkę J.Króla jako zasłużonego działacza Stowarzyszenia i posiadającego znaczne doświadczenie polityczne.

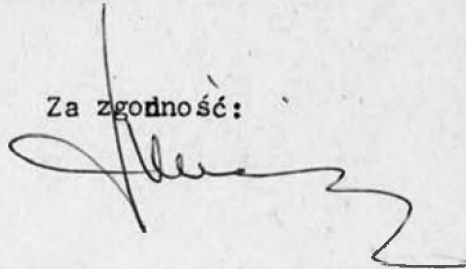
U Stachury Reiff podkreślił wieloletnie zasługi dla Paxu w województwie Krakowskim. Stachura nominalnie ma objąć funkcję Kierownika Biura Poselskiego Pax z siedzibą w Warszawie oraz pomocniczym biurem w Krakowie. Zadaniem Stachury ma być reprezentowanie Stowarzyszenia i jego linii politycznej na zewnątrz. Biuro Stachury ma zająć się zbieraniem raportów postów paxowskich oraz postulatów i dezyderatów wpływających z Oddziałów Wojewódzkich.

Nie ulega wątpliwości iż Stachura objął tę funkcję gdyż posiadał dosyć dobre układy z W.Drapichem i K.Barcikowskim. Stachura posiada tupet, jest śmiały i dosyć dobrze wyrobiony politycznie a tacy ludzie ~~MAI POTRZEENI~~ w starych układach. Czy te wartości Stachury okażą się wystarczające w aktualnej sytuacji?

Za zgodność:

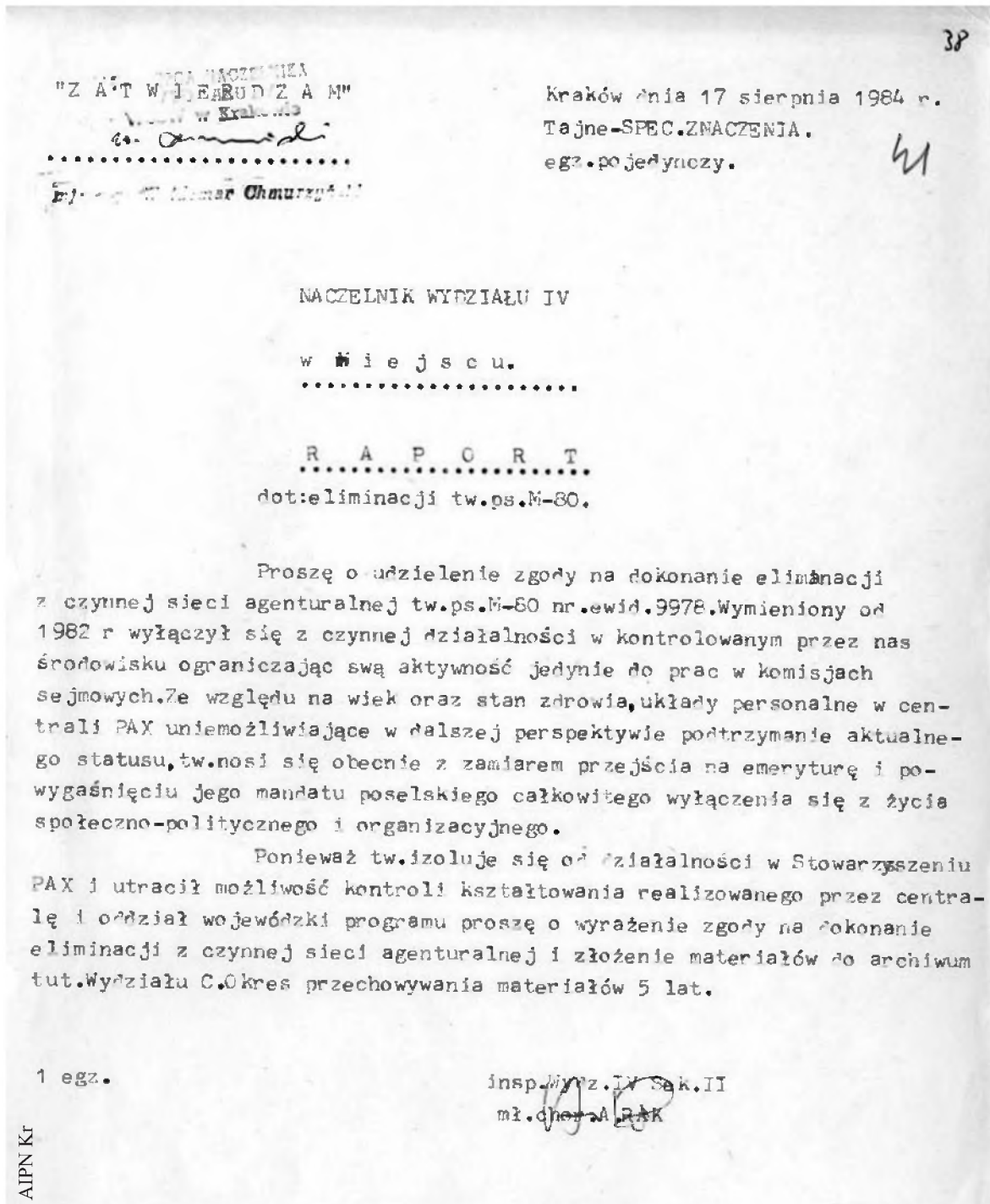
Wyk.w 1 egz.

Opr.TM/JK/1689

AIPN Kf

Wyciąg z doniesienia TW ps. „Pawłowski”

Prośba z 17 VIII 1984 r. do naczelnika Wydziału IV SB WUSW w Krakowie o wyeliminowanie TW ps. „M-80” z czynnej sieci agenturalnej

TEKST ŹRÓDŁA

Nr 1

1951 lipiec 9, [bm] – Wniosek starszego oficera Sekcji 1 Okręgowego Zarządu Informacji Wojska Polskiego nr 5 w Krakowie por. Chmielarza o zgodę na werbunek Mieczysława Stachury w charakterze informatora

Ściśle tajne

^aZgadzam się

Kier[ownik] 1 Sek[cji] O[kręgowego] Z[arządu] I[nformacji] nr 5
4 VII [19]51 [r.]

Raport

o sankcję na werbunek w charakterze informatora

St. oficer Informacji 1 Sekcji O[kręgowego] Z[arządu] Inf[ormacji] nr 5 por. Chmielarz – proszę o udzielenie zezwolenia na przeprowadzenie werbunku w charakterze informatora sierżanta zawodowego pełniącego służbę wojskową w Studium Wojskowym przy Wyższej Szkole Ekonomicznej w Krakowie:

Stachurę Mieczysława, s. Franciszka, ur. 25 VI 1925 r. Koźmice Wielkie^b, pow. Kraków, pochodzenie robotnicze, wykształcenie średnie, członek ZMP, żonaty, w Oddz[iałe] WP do 1947 r.

W[yżej] wymieniony pochodzi z rodziny robotniczej, ojciec jego jest górnikiem w Kopalni Soli w Wieliczce, członek PZPR (PPS). Przed wojną do [19]39 r. ojciec ww. należał do PPS. Z rodzeństwa posiada brata, ur. 1927 r., który przebywa przy rodzicach, jest członkiem ZMP („Wici”).

Sam Stachura Mieczysław, s. Franciszka, od 1939 r. uczęszczał do gimnazjum. Od roku 1940 do 1942 r. uczęszczał do Szkoły Mechanicznej w Świątnikach Górnych. Od 1942 r. do 1943 r. uczęszczał do Państwowej Szkoły Rzemiosła^c dla Przemysłu Metalowego w Krakowie. Od 1943 r. do wyzwolenia przebywał przy rodzicach w Koźmicach Wielkich^b. Po wyzwoleniu do 1947 r. uczęszczał do gimnazjum w Krakowie. Od 1947 r. do chwili obecnej służba wojskowa. Członek ZMP. W okresie od 1945 [r.] do 1947 r. był przewodniczącym organizacji „Wici” w gromadzie Koźmice Wielkie^b. Wymieniony obecnie poza służbą wojskową studiuje na Wydziale Dziennikarskim Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

Sierż[ant] Stachura Mieczysław w czasie swojej służby wojskowej w Wydziale I Sztabu O[kręgu] W[ojskowego] V składał podanie o przyjęcie do partii [PZPR], jednak do partii nie został przyjęty z powodu, ^d iż wrogo się wypowiadał^d wśród profesorów zawodowych.

^a W oryginale skreślone słowo Zatwierdzam.

^b W oryginale Koźmice Wielkie.

^c W oryginale rzemiosł.

^{d-d} Fragment podkreślony odręcznie.

^eWerbunek wymienionego planuję przeprowadzić ^dna uczuciach patriotycznych^d, przy wykorzystaniu materiałów i faktów nieprzyjęcia w[yżej] wymienionego do partii.

Celem werbunku jest pokrycie obiektu – Studium Wojskowego przy Wyższej Szkole Ekonomicznej w Krakowie oraz wyjawienia znajdującej się tam bazy wrogiego elementu i rozpracowania.

St. oficer Informacji 1 Sekcji
O[kręgowego] Z[arządu] Inf[ormacji] nr 5^f

Dnia 9 VII 1951 r.

Źródło: AIPN Kr, 009/2780, t. 1, k. 5, oryginał, rkps.

---

^e Na lewym marginesie odręczna adnotacja: Sprzeczności! Nie widzę u „S[tachury]” rzeczywistego patriotyzmu ludowego.

^f Poniżej nieczytelny podpis por. Chmielarza.

Nr 2

1951 lipiec 12, [bm] – Notatka starszego oficera Sekcji 1 Okręgowego Zarządu Informacji Wojska Polskiego nr 5 w Krakowie por. Chmielarza o zwerbowaniu Mieczysława Stachury w charakterze informatora

„Zatwierdzam”

Ściśle tajne

Kierownik 1 Sekcji O[kręgu] Z[arządu] Inf[ormacji] [nr] 5^a

(–) Łuków, kpt.¹

Dnia ^b8 IX^b1951 r.

Raport

(o dokonanych werbunkach)

Dnia 10 lipca 1951 r. zwerbowałem w charakterze informatora kierownika kancelarii Studium Wojskowego przy W[yższej] S[zko]le] Ekonomicznej w Krakowie **sierż. zaw. Stachurę Mieczysława, s. Franciszka**.

^cWerbunek ww. nie został przeprowadzony wg usta[no]wionego planu, a w sposób następujący. W dniu 10 VII [19]51 r. sierż. zaw. Stachura przyszedł wraz z pismem szefa Studium Wojskowego w sprawie udzielenia mu sankcji do prac tajnych.

W związku z jego pobytym na terenie Okręgowego Zarządu Informacji nr 5 przeprowadziłem werbunek.

Werbunek został przeprowadzony na uczuciach patriotycznych, na werbunek zgodził się chętnie, podpisał zobowiązanie i obrał sobie pseudonim „Jan”.

Po przeprowadzeniu werbunku udzielono ww. ogólnego instruktarzu o charakterze tej współpracy i skierowany^d, aby naświetlał nam nastroje wśród pracowników Studium Wojskowego.

St. oficer Inf[ormacji] 1 Sekcji
O[kręgowego] Z[arządu] Inf[ormacji] [nr] 5^e

12 VII [19]51 r.

Gdzie są wykazy znajomych i krewnych?^f

10 IX [19]51 [r.]

Źródło: AIPN Kr, 009/2780, t. 1, k. 8–8v, oryginał, rkps.

^a Poniżej nieczytelny podpis funkcjonariusza.

^{b-b} Fragment wpisany odręcznie.

^c Na tekście raportu odręczna adnotacja: Ch[mielarz] [fragment odręcznie podkreślony], dlaczego nie wykorzystaliście do werbunku komprmaterialów?

^d Tak w oryginale.

^e Poniżej nieczytelny podpis por. Chmielarza.

^f Poniżej nieczytelny podpis kpt. Łuczaka.

¹ Brak bliższych danych.

Nr 3

1954 styczeń 30, Kraków – Charakterystyka informatora ps. „Jan” opracowana przez zastępcę szefa Wydziału I Okręgowego Zarządu Informacji Wojska Polskiego nr 5 w Krakowie

Ścisłe tajne

Charakterystyka

t[ajnego] inf[ormatora] [ps.] „Jan”,teczka pers[onalna] nr 36361

T[ajny] inf[ormator] [ps.] „Jan” został zwerbowany 10 VII 1951 r. na uczuciach patriotycznych.

Za czasów współpracy z organami Informacji MON wykazał się jako słaby tajny współpracownik. Poważniejszych materiałów nigdy nie dostarczał, nawet informacyjnych. Stale twierdził, że nic złego nie zauważył, a charakteryzując ludzi, z którymi się stykał, zawsze mówił o nich jako o bardzo dobrych patriotach i pracownikach.

Na spotkania przychodził punktualnie. Konspiracji przestrzegał należycie.

Do współpracy w wojsku jako t[ajny] inf[ormator] nie nadaje się. Na odcinku cywilnym należy rozpatrzyć dodatkowo jego możliwości, zależnie od środowiska, w którym będzie przebywać i zdecydować o dalszym stosunku do niego.

30 I 1954 r. Kraków

Zastępca szefa Wydziału I
O[kręgowego] Z[arządu] I[nformacji] [nr] 5
K. Kaczorowski, kpt.¹

Źródło: AIPN Kr, 009/2780, t. 1, k. 9, oryginał, rkps.

¹ Brak bliższych danych.

Nr 4

1955 maj 2, Warszawa – Pismo zastępcy naczelnika Wydziału I Departamentu VI KdsBP w Warszawie kpt. Edmunda Błaszczaka do naczelnika Wydziału VI WUdsBP w Krakowie w sprawie ujawnienia przez Mieczysława Stachurę przed władzami politycznymi PAX swojej współpracy z organami bezpieczeństwa

^aWarszawa, dnia 2 V [19]55 [r.]

Ściśle tajne

Egz. nr 7

Do
naczelnika Wydziału VI WUdsBP
w Krakowie
do rąk własnych

W załączeniu zwracam teczkę personalną inf[ormatora] [ps.] „Jan” i komunikuję, że ujawnił on fakt swojej współpracy z organami BP przed kierownictwem politycznym Stowarzyszenia PAX, o czym jest ^bmowa^b w załączonej notatce służbowej.

W związku z tym ww. inf[ormatora] [ps.] „Jan” należy z sieci agencyjno-informacyjnej [wy]eliminować, ale wpieryw przeprowadzić z nim następującą rozmowę:

1. Wskazać mu, że wiemy, iż fakt swojej współpracy z nami ujawnił przed ludźmi niepowołanymi do tego, czym naruszył tajemnicę państwową i dlatego sprawa nadaje się do skierowania jej do prokuratora.

2. Wykazać, iż takiego zakończenia naszej współpracy my nie chcemy i nie zależy nam [na niej], jednak chcemy, by nam wyjaśnił, czym kierował się w swoim postępowaniu, ujawniając przed niepowołanymi ludźmi fakt współpracy z nami, co na pewno nic nie pomoże mu w dalszej pracy w tym środowisku. Dlaczego nie zwrócił się z tym do nas.

3. Po jego wyczerpującej odpowiedzi uprzedzić, że nie chcemy słyszeć w przyszłości o jego nielojalnym postępowaniu w stosunku do władzy ludowej i mamy nadzieję, że jako lojalny obywatel o wszystkich znanych sobie faktach wrogiej działalności środowisk, w których przebywa, będzie meldował odpowiednim organom.

Na zakończenie rozmowy pobrać zobowiązanie o zachowaniu [w] tajemnicy tej rozmowy, jak i faktu całej współpracy z nami, gdyż w razie dojścia do nas sygnałów o rozgłoszeniu powyższego wyciągnięte zostaną w stosunku do niego odpowiednie wnioski.

O ile by pytał, jak zachować się w razie pytań ze strony osób, którym ujawnił współpracę z nami, winien dać odpowiedź, że nikt więcej nim nie interesował się.

^a W lewym górnym rogu dokumentu prostokątna pieczęć z godłem: Rzeczpospolita Polska Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego L.dz. HAC-156/55.

^{b-b} Wyraz odręcznie dopisany ponad linijką wersu.

Rozmowę winien przeprowadzić starszy pracownik operacyjny, który już zna inf[ormatora] [ps.] „Jan”.

Z[astęp]ca naczelnika Wydz[iału] I
Dep[artamentu] VI KdsBP
Błaszczak E[dmund], kpt.^c

Odbito 2 egz.
SJ/JB

Zgodnie z treścią powyższego pisma przeprowadziłem rozmowę z inf[ormatorem] ps. „Jan” i odebrałem od niego zobowiązanie o zachowaniu [w] tajemnicy faktu przeprowadzonej rozmowy z prac[ownikiem] Woj[ewódzkiego] Urz[ędu] [do spraw Bezpieczeństwa Publicznego].

Ref[erent] Sekcji 3 W[ydziału] VI^d

Kraków, dn. 28 X 1955 [r.]

Źródło: AIPN Kr; 009/2780, t. 1, k. 12–13, oryginał, mps.

---

^c Poniżej nieczytelny podpis kpt. Edmunda Błaszczaka.

^d Poniżej nieczytelny podpis funkcjonariusza.

Nr 5

1958 czerwiec 3, Kraków – Prośba starszego oficera operacyjnego Wydziału III SB KW MO w Krakowie por. Stanisława Topora do naczelnika Wydziału III SB KW MO w Krakowie o zgodę na werbunek Mieczysława Stachury w charakterze tajnego współpracownika

„Zatwierdzam”^a
Dnia 4 VI 1958 r.

Kraków, dnia 3 VI [19]58 [r.]
Ściśle tajne
Egz. nr 1

Do
naczelnika Wydziału III
wm.

Raport

o zezwolenie na opracowanie kandydata do werbunku w charakterze informatora

Ja, st. oficer oper[acyjny] Wydziału III **Topór** Stanisław – po doborze kandydata na werbunek w charakterze informatora – zwracam się z prośbą o zezwolenie na opracowanie kandydata:

Stachura Mieczysław, s. Franciszka i Walerii Pańczyk, ur. 25 VI 1925 r. Bugaj, pow. Kraków, narodowość i obyw[atelstwo] polskie, wykształcenie wyższe, zawód dziennikarz, bezpartyjny, żonaty, zam. Kraków, pl. [...].

I. Uzasadnienie opracowania:

W ostatnim okresie Dep[artament] III polecił operacyjne zainteresowanie się Stowarzyszeniem PAX. Są pewne sygnały odstępowania PAX od zainteresowań czysto religijnych, a zajmowanie się sprawami świeckimi. W chwili obecnej nie posiadamy żadnych możliwości dotarcia do tego środowiska, w związku z czym czołowym zadaniem jest kwestia werbunku. Ponadto z tego środowiska zostały ostatnio założone dwie sprawy ewidencyjno-obszernicze, które pozostają też bez agenturalnego dotarcia, a zwerbowany w przyszłości kandydat będzie miał możliwość informowania nas o tych osobach. Kandydat w tym środowisku z racji zajmowanego stanowiska ma pełne możliwości informowania nas o sytuacji i zamierzeniach PAX oraz o osobach, które są jego członkami lub też są one przez PAX wykorzystywane do różnych prac.

II. Charakterystyka kandydata:

Kandydat pochodzi ze wsi Koźmice koło Krakowa, ojciec jego jest rolnikiem. Wymieniony ukończył dziennikarstwo na UJ w Krakowie i po ukończonych studiach rozpoczął pracę w dzienniku wojskowym „Żołnierz Polski”. Następnie przeszedł do pracy do PAX, pracując początkowo jako pracownik organizacyjny, a ostatnio jako sekretarz wojewódzkiego oddziału.

^a Poniżej nieczytelny podpis funkcjonariusza.

Będąc studentem, był aktywnym działaczem „Wici”, kandydat jest człowiekiem ogólnie dość postępowym, bardzo zdolny w zawodzie dziennikarskim i konsekwentny w swych poczynaniach. Dodatnią jego stroną jako kandydata jest to, że lubi on dużo mówić i pracę swą w PAX traktuje nie jako pracę z przekonań religijnych, a raczej dla interesu. Jest on jednym z najbardziej postępowych pracowników Wojewódzkiego Oddziału PAX.

Wyk. w 1 egz.
TS/CZ

St. ofic[er] oper[acyjny] Wydz[iału] III
(-) **Topór** St[anisław], por.^b

Źródło: AIPN Kr; 009/2780, t. 3, k. 72–73, oryginał, mps.

---

^b Powyżej nieczytelny podpis por. Stanisława Topora.

Nr 6

1969 styczeń 14, Kraków – Pismo do naczelnika Wydziału II Departamentu IV MSW w Warszawie zawierające charakterystykę sekretarza Oddziału Wojewódzkiego PAX Mieczysława Stachury

^aKraków, dnia 14 stycznia 1969 r.
Tajne spec. znaczenia
Egz. nr 2

Naczelnik Wydziału II Departamentu IV
Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
w Warszawie

W odpowiedzi na pismo nr Ud-01376/68 z dnia 21 XII [19]68 r. w sprawie nadesłania charakterystyki sekretarza Oddz[iału] Woj[ewódzkiego] Stow[arzyszenia] PAX informuję:

Od roku 1954 funkcję kierownika (sekretarza) Woj[ewódzkiego] Oddz[iału] Stowarzyszenia PAX w Krakowie pełni ob. **Stachura** Mieczysław, s. Franciszka i Walerii z d. Poni-czyk, ur. 25 VI 1925 r. w Koźmicach, pow. Kraków, zamieszkały obecnie Kraków, ul. [...].

Jest to człowiek w pełni oddany sprawie budownictwa socjalizmu i pod względem postawy społeczno-politycznej nie budzi raczej żadnych zastrzeżeń.

Wywodzi się z rodziny robotniczej. Ojciec jego – obecnie emeryt – jest członkiem PZPR. W latach 1945–1947 należał do ZMW „Wici”, a od 1949–1952 był członkiem ZMP.

Przed związaniem się ze Stowarzyszeniem PAX przez 3 lata służył jako podoficer zawo-dowy w WP, a następnie od października 1952 r. do 31 stycznia 1954 r. pracował w redak-cji gazety żołnierskiej „Na Straży Wolności”, gdzie był redaktorem literackim.

Światopogląd Stachury aczkolwiek katolicki, pozbawiony jest jakichkolwiek odcieni in-tegryzmu i wyraźnie reprezentuje pogląd lewicy katolickiej. Wydaje się jednak, że wpły-wa on nie tylko z jego przekonań religijnych, co z potrzeby spełnienia wymaganego w za-łożeniach ideowych warunku i zabezpieczenia tym swojej pozycji w tym środowisku. Najlepiej jego stosunek do religii określają osobiste wypowiedzi, w których otwarcie mówi, że gdyby przyszło mu rozstać się z PAX, to wstąpiłby zaraz do PZPR. Jak z tego wynika, jest on katolikiem głównie dla kariery osobistej, co w postępowaniu jego znajduje pełne po-twierdzenie. Jako kierownik Oddziału Wojewódzkiego Stowarzyszenia PAX cieszy się za-równo w swoim środowisku, jak i władz partyjno-administracyjnych bardzo dobrą opinią i wysokim autorytetem. Sprawowana przezeń funkcja jest dla niego wielką satysfakcją i daje się odczuć, że jest on bardzo zainteresowany tym, aby ją jak najdłużej utrzymać. W sprawach podporządkowania się zarządzeniom władz państwowych i partyjnych jest cał-kowicie lojalny. Jako kierownik Stowarzyszenia prowadzi politykę unikania jakichkolwiek zatargów z władzami i dąży do rozbudowy organizacyjnej, mając na uwadze w perspekty-wie przekształcenie się PAX w partię polityczną.

Poza PAX jest bardzo aktywny i udziela się w wielu organizacjach społecznych. W obecnej kadencji jest posłem na Sejm [PRL] (wybrany był z okręgu wyborczego w woj. opol-skim), w którym należy do sejmowej Komisji Rolnictwa. Oprócz tego sprawuje szereg

^a W lewym górnym rogu dokumentu odręcznie wpisany numer kancelaryjny: CC-00192/69/6233/68.

innych społecznych funkcji, jak np. jest członkiem Prezydium Wojewódzkiego Komitetu Frontu Jedności Narodu, Komitetu Obronców Pokoju, Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich. Był też wielokrotnym radnym do rad narodowych różnych szczebli, członkiem TPPR i członkiem zarządu „Caritasu”. Z racji zajmowania tych wszystkich stanowisk i funkcji utrzymuje bardzo liczne kontakty z czynnikami administracyjnymi i partyjnymi województwa, w których jednoznacznie dał się poznać jako patriota i ofiarny społecznik. Za działalność państwową odznaczony jest Złotym Krzyżem Zasługi^b. W roku 1968 został przyjęty przez I sekretarza KW PZPR w Krakowie tow. Czesława Domagałę¹, którego poinformował o włączeniu się wojewódzkich i powiatowych oddziałów Stowarzyszenia PAX w dyskusję nad Tezami na V Zjazd [PZPR] oraz złożył dokument pt. „Uwagi, wnioski i propozycje dotyczące planu rozwoju społeczno-ekonomicznego i kulturalnego woj. krakowskiego w związku z dyskusją nad Tezami na V Zjazd PZPR”.

Zakres tej [jego] współpracy jest bardzo szeroki i obejmuje różne dziedziny i problemy. W ogóle na odcinku współpracy Stowarzyszenia PAX z władzami partyjno-administracyjnymi jego osobista działalność jako kierownika oddziału wojewódzkiego zasługuje jednoznacznie na ocenę pozytywną, co wyraża się w powszechnym uznaniu i szacunku. Wynikające z tych stosunków zadania realizuje zgodnie z przyjętymi zobowiązaniami, z pełnym poczuciem zrozumienia i odpowiedzialności za ich wykonanie oraz z zadowoleniem obu stron. Jest świetnym organizatorem i umie łączyć interes społeczny z interesem swej organizacji.

Między Oddziałem Wojewódzkim Stowarzyszenia PAX w Krakowie a Zarządem Głównym w Warszawie istnieje aktywna i ożywiona współpraca. Jego osobiste stosunki z przewodniczącym tego Stowarzyszenia Boleślawem Piaseckim są dość bliskie i bardzo serdeczne, a jego działalność w Krakowie jako kierownika oddziału wojewódzkiego jest oceniana pozytywnie i wysoko. Według niektórych opinii Piasecki wyraźnie proteguje Stachurę, co potwierdza się w praktyce.

W ubiegłym, tj. 1968 r., pozycja Stachury w ramach Stowarzyszenia uległa dalszemu wzmocnieniu. W odbytych w grudniu wyborach [Stowarzyszenia PAX] został on wybrany do zarządu Stowarzyszenia i na członka prezydium – najwyższego organu wykonawczego

^b Na prawym marginesie odręczna adnotacja: z okazji XX-lecia PAX.

¹ Czesław Domagała (ur. 1911 r.), działacz komunistyczny. Delegat z województwa łódzkiego na I Zjazd PPR w październiku 1945 r. Od sierpnia do grudnia 1948 r. I sekretarz KW PPR w Łodzi. Ponownie wybrany delegatem na II Zjazd PPR i Kongres Zjednoczeniowy Polskiego Ruchu Robotniczego w Warszawie w grudniu 1948 r., podczas którego wszedł w skład Centralnej Komisji Kontroli Partyjnej KC PZPR. Od 23 XII 1948 r. do 8 IV 1949 r. I sekretarz KW PZPR w Łodzi. Od 27 VI 1950 r. do 3 VI 1951 r. I sekretarz KW PZPR w Gdańsku. Od 30 V 1951 r. do 25 II 1952 r. kierownik Wydziału Ogólnego KC PZPR. W 1954 r. wybrany delegatem z województwa łódzkiego na II Zjazd PZPR. W latach 1952–1956 poseł I kadencji Sejmu PRL, kandydował z okręgu wyborczego w Piotrkowie Trybunalskim. Uczestniczył w pracach sejmowej Komisji Obrotu Towarowego. Od lutego 1952 r. do lutego 1957 r. podsekretarz stanu w Ministerstwie Rolnictwa. Pomiedzy II a III Zjazdem PZPR zastępca członka KC PZPR, następnie podczas obrad IV Zjazdu PZPR w czerwcu 1964 r. wybrany na zastępcę członka KC PZPR. Od 20 I 1965 r. do 17 II 1971 r. I sekretarz KW PZPR w Krakowie. W latach 1965–1969 poseł IV kadencji Sejmu PRL, kandydował z okręgu wyborczego w Chrzanowie. Uczestniczył w pracach sejmowej Komisji Planu Gospodarczego, Budżetu i Finansów. Podczas V Zjazdu PZPR w listopadzie 1968 r. wybrany do KC PZPR. W latach 1969–1972 poseł V kadencji Sejmu PRL, kandydował z okręgu wyborczego w Chrzanowie. Uczestniczył w pracach sejmowej Komisji Planu Gospodarczego, Budżetu i Finansów. Przewodniczący Prezydium WRN w Kielcach. Zob. *PPR, PPS, PZPR. Władze instancji łódzkich i województwa łódzkiego 1945–1975*, Łódź 1985, s. 170; J. Wielgosz, *40-lecie powstania Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej 1948–1988*. Kraków–Nowy Sącz–Tarnów, Kraków 1988, s. 60; T. Mołdawa, *op. cit.*, s. 205; W. Janowski, A. Kochański, *op. cit.*, s. 122.

PAX. W kwestiach dotyczących perspektyw oraz roli i miejsca PAX w systemie naszego państwa reprezentuje stanowisko, że powinno ono otrzymać status partii. Aspiracje te występują u niego wyraźnie, choć wyraża je w sposób bardzo umiarkowany. Niewątpliwy wpływ na te poglądy wywiera na niego Piasecki. W 1951 r. został pozyskany do współpracy przez byłego organa Informacji WP. Okres współpracy trwał do 1954 r. W 1955 r. służba nasza nawiązała z nim ponowny kontakt, który jednak z uwagi na ujawnienie go przewodniczącemu Stowarzyszenia B[olesławowi] Piaseckiemu został zerwany.

Aktualnie służba nasza utrzymuje z nim sporadyczne kontakty na bazie interwencji, z jakimi przychodzi, np. w sprawie wyjazdu za granicę księży – sympatyków Stowarzyszenia PAX, nieporozumień między oddziałami terenowymi Stowarzyszenia a władzami itp. Stachura nie wzdryga się przed kontaktami z naszą służbą, lecz sprowadza je na płaszczyznę oficjalną.

Osobiście jest on bardzo sympatyczny i towarzyski. Moralnie prowadzi się bez zarzutów. Pod wpływem alkoholu, którego raczej nie nadużywa, lubi bardzo dużo mówić na temat konieczności istnienia PAX.

Kompromitujących go materiałów nie posiadamy. Jest on żonaty i posiada czworo dzieci w wieku szkolnym. Żona nigdzie nie pracuje. Pod względem materialnym jest sytuowany dobrze. Posiada 3-pokojowe mieszkanie. Oficjalnie jego zarobki nie są znane.^c

Wyk. w 2 egz.

1. egz. adresat

2. egz. aa.

Oprac. **STG/MB**

Źródło: AIPN Kr, 009/2780, t. 3, k. 144–147, kopia, mps.

---

^c Poniżej, po prawej stronie dokumentu nieczytelny podpis funkcjonariusza.

Nr 7

1980 luty 19, Kraków – Prośba naczelnika Wydziału VI SB KW MO w Krakowie pplk. Józefa Biela o zezwolenie na werbunek Mieczysława Stachury na tajnego współpracownika

„Zatwierdzam”^a

Kraków, dnia 19 lutego 1980 r.

Tajne spec. znaczenia

Egz. pojedynczy

Raport

Proszę o zezwolenie na opracowanie w charakterze kandydata na tajnego współpracownika ob. **Stachurę Mieczysława**, s. Franciszka i Walerii z d. Pańczyk, ur. 5 VI 1925 [r. w] Bugaju, woj. Kraków, zam. Kraków, ul. [...], wykształcenie wyższe, dziennikarz, żonaty, bezpartyjny, zatrudniony – Oddział Wojew[ódzki] PAX w Krakowie w charakterze **przewodniczącego**.

I. Charakterystyka kandydata:

Wyżej wymieniony pochodzi z rodziny robotniczej, w okresie okupacji wywieziony został na przymusowe roboty do Krakowa, gdzie pracował w charakterze pracownika fizycznego w zbrojowni. Po wyzwoleniu ukończył szkołę średnią, powołany do odbycia zasadniczej służby wojskowej pozostał do 1952 r. w służbie zawodowej. Równocześnie w latach 1949–[19]52 podjął studia na Wydziale Filozoficzno-Społecznym UJ – Sekcja Dziennikarska. Po ukończeniu studiów otrzymał przydział do pracy w „Żołnierzu Polskim”, gdzie pełnił funkcję redaktora do 1954 r. Od 1954 r. rozpoczął pracę w Oddziale „Słowa Powszechnego” w Krakowie. Po utworzeniu z agendy „Słowa Powszechnego” oddziału Stowarzyszenia PAX pracował początkowo jako inspektor organizacyjny, następnie sekretarz oddziału, dochodząc do stanowiska **przewodniczącego**. Ponadto jest długoletnim członkiem Zarządu Głównego Stowarzyszenia PAX w Warszawie.

Poza pracą w PAX bierze czynny udział w życiu społecznym, szczególnie w FJN, TPPR, Komite[cie] Obrońców Pokoju. Wybierany był w kilku kadencjach na radnego WRN [w Krakowie] i posła do Sejmu PRL. Jako [b] prowadzi politykę lojalności w stosunku do władz, stara się unikać wszelkich zadrążeń i konfliktów. Zabiega o rozszerzenie bazy osobowej, był m.in. inicjatorem powołania oddziałów dzielnicowych PAX, dąży do umocnienia się na zajmowanym stanowisku. W centrali Stowarzyszenia oceniany pozytywnie, prezentowane poglądy polityczne pozwoliły mu na utworzenie wokół swojej osoby grupy zaufanych i oddanych mu współpracowników, którzy popierają jego poczynania.

II. Analiza posiadanych materiałów:

Wyżej wymieniony rozpracowywany jest od 1964 r. w ramach sprawy ewidencji operacyjnej, od 1971 r. w ramach kwestionariusza ewidencyjnego. Powyższa kategoria rozprac-

^a Poniżej nieczytelny podpis funkcjonariusza.

^b W oryginale puste miejsce.

wania podyktowana została potrzebą inwigilacji członków kierownictwa stowarzyszeń katolickich, zgodnie z zarządzeniem dyrektora Departamentu IV MSW.

Posiadane materiały operacyjne w pełni potwierdzają charakterystykę podaną wyżej. Równoległe począwszy od 1972 r. z wyżej wymienionym wszczęto dialog polityczno-operacyjny prowadzony kolejno przez mjr. Z[ygmunta] Glińskiego¹, ppłk. W[ładysława] Żyłę² i ppłk. J[ózefa] Biela. Prowadzone rozmowy potwierdziły opinię o lojalnym stosunku figuranta do władz, pozwoliły również na przekazywanie określonych sugestii korzystnych z operacyjnego punktu widzenia, szczególnie na odcinku kontaktów PAX z duchowieństwem.

III. Cel i sposób dalszego opracowania:

Celem głównym wszczynanego obecnie opracowania jest potrzeba uzyskiwania wyprzedzających informacji dotyczących planów i zamierzeń Stowarzyszenia PAX, jak również

¹ Zygmunt Gliński (1924–1985). Awanse: chor. od 1 VI 1945 r.; ppor. od 22 VII 1946 r.; por. od 1 I 1948 r.; kpt. od 18 VII 1950 r.; mjr od 27 XII 1955 r.; mjr MO od 8 II 1957 r.; ppłk MO od 24 VI 1963 r.; mjr MO od 15 X 1966 r. (karnie); ppłk MO od 6 X 1969 r. Przebieg służby: od 21 IX 1944 r. funkcjonariusz ochrony PUBP w Kolbuszowej; od 13 I 1945 r. funkcjonariusz ochrony PUBP w Krakowie; od 3 IV 1945 r. słuchacz Centralnej Szkoły Oficerów BP w Centrum Wyszkożenia MBP w Legionowie; od 4 VI 1945 r. w dyspozycji kierownika UBP Pomorza Zachodniego; od 4 VI 1945 r. starszy referent Sekcji 5 Wydziału I UBP Pomorza Zachodniego; od 25 III 1946 r. starszy referent PUBP w Myśliborzu; od 29 VIII 1946 r. starszy referent i p.o. szefa PUBP w Myśliborzu; od 2 I 1948 r. zastępca szefa i p.o. szefa PUBP w Myśliborzu; od 1 VI 1948 r. starszy referent Sekcji 3 Wydziału V WUBP w Szczecinie; od 1 VIII 1948 r. starszy referent przy Kierownictwie PUBP w Złotowie; od 1 IX 1949 r. słuchacz Rocznej Szkoły Oficerskiej w Centrum Wyszkożenia MBP w Legionowie; od 21 VIII 1950 r. w dyspozycji dyrektora Departamentu Kadr MBP; od 1 IX 1950 r. szef PUBP w Nowym Sączu; od 1 V 1952 r. zastępca naczelnika Wydziału I WUBP w Krakowie; od 1 V 1953 r. w dyspozycji dyrektora Departamentu Kadr MBP; od 1 VI 1953 r. naczelnik Wydziału XI WUBP w Krakowie; od 1 VII 1954 r. na etacie Grupy Politycznej WUBP/WUdsBP w Krakowie; od 1 IX 1955 r. zastępca kierownika WUdsBP w Krakowie; od 28 XI 1956 r. starszy inspektor Inspektoratu Kierownictwa ds. Bezpieczeństwa KW MO w Krakowie; od 10 X 1957 r. II zastępca komendanta wojewódzkiego MO ds. Bezpieczeństwa w Krakowie; od 31 VII 1959 r. w dyspozycji komendanta wojewódzkiego MO w Krakowie; od 1 VIII 1959 r. inspektor Inspektoratu Kierownictwa ds. Bezpieczeństwa KW MO w Krakowie; od 1 VII 1962 r. naczelnik Wydziału IV KW MO w Krakowie; od 5 X 1966 r. zawieszony w czynnościach służbowych; od 15 X 1966 r. w dyspozycji I zastępcy komendanta wojewódzkiego MO ds. bezpieczeństwa w Krakowie; od 16 XII 1966 r. inspektor Inspektoratu Kierownictwa ds. bezpieczeństwa KW MO w Krakowie; od 1 VII 1969 r. starszy inspektor Inspektoratu Kierownictwa SB KW MO w Krakowie; od 1 I 1975 r. kierownik Inspektoratu Kierownictwa SB KW MO w Krakowie; od 1 VI 1975 r. starszy inspektor Wydziału Inspekcji – Zespołu ds. SB KW MO w Krakowie; 15 IV 1977 r. zwolniony z resortu. Zob. W. Frazik, F. Musiał, M. Szpytma, M. Wenklar, *op. cit.*, s. 213 i nn.

² Władysław Żyła (ur. 1925 r.). Awanse: plut. od 22 VII 1946 r.; sierż. od 3 VII 1947 r.; chor. od 12 IV 1949 r.; ppor. od 1 I 1951 r.; por. od 22 VII 1952 r.; kpt. od 1956 r. (?); kpt. MO od 8 II 1957 r.; mjr MO od 22 VII 1960 r.; ppłk MO od 22 VII 1968 r., następnie płk MO. Przebieg służby: od 18 V 1945 r. referent gminny przy PUBP w Olkuszu; od 1 X 1947 r. referent Referatu V PUBP w Olkuszu; od 28 I 1948 r. słuchacz Rocznej Szkoły Oficerskiej BP w Centrum Wyszkożenia MBP w Legionowie; od 1 I 1949 r. referent PUBP w Olkuszu; od 15 IV 1949 r. starszy referent Referatu III PUBP w Krakowie; od 1 III 1951 r. starszy referent przy Kierownictwie PUBP w Krakowie; od 1 V 1952 r. kierownik Referatu Ochrony Fabryki Wyrobów Ogniotrwałych w Skawinie; od 1 VII 1952 r. zastępca szefa PUBP w Krakowie; od 1 IV 1955 r. zastępca kierownika PUdsBP w Krakowie; od 1 VIII 1955 r. kierownik PUdsBP w Krakowie; od 1 I 1957 r. zastępca komendanta ds. bezpieczeństwa KD MO w Krakowie-Nowej Hucie; od 5 do 15 X 1966 r. zawieszony w czynnościach służbowych; od 16 IV 1971 r. naczelnik Wydziału IV SB KW MO w Krakowie; od 1 VI 1975 r. naczelnik Wydziału IV SB KM MO w Krakowie; 15 VII 1976 r. zwolniony z resortu. W. Frazik, F. Musiał, M. Szpytma, M. Wenklar, *op. cit.*, s. 564–565.

oddziaływanie przez osobę przyszłego TW na profil programowy oddziału, szczególnie na odcinku pracy z młodzieżą oraz polityki wydawniczej Stowarzyszenia.

Na obecnym etapie opracowania pozyskanie będzie momentem finalnym wieloletniego dialogu polityczno-opresyjnego.

Figurant przekazał dotychczas szereg informacji dotyczących spraw wewnętrznych Stowarzyszenia, przyjąć należy, że biorąc pod uwagę jego postawę i zaangażowanie społeczno polityczne, kandydat wyrazi zgodę na przedstawioną propozycję współpracy na zasadzie współodpowiedzialności obywatelskiej. Głównym motywem rozpracowania będzie wytworzenie przekonania o potrzebie posiadania informacji ze strony SB o planach i zamierzeniach Kościoła katolickiego na odcinku działalności postępowych stowarzyszeń o profilu katolickim.

Proszę o akceptację przedłożonego raportu.

Wykon[ano] w 1 egz.

T[eczka] oprac[owania] kand[ydata na TW]

Pplk Józef Biel^c

Źródło: AIPN Kr; 009/2780, t. 3, k. 11–13, oryginał, mps.

---

^c *Prostokątna pieczęć: Naczelnik Wydziału IV KW MO w Krakowie oraz nieczytelny podpis pplk. Józefa Biela.*

Nr 8

1980 luty 21, Kraków – Notatka służbowa naczelnika Wydziału IV SB KW MO w Krakowie ppłk. Józefa Biela dotycząca zarejestrowania Mieczysława Stachury w Wydziale „C” KW MO w Krakowie jako kandydata na tajnego współpracownika

Kraków, dnia 21 lutego 1980 r.

Tajne

Egz. pojedynczy

Notatka służbowa

Z dniem 20 lutego 1980 r. figurant kwestionariusza ewidencyjnego kryptonim „Prezes”, nr ewidencyjny 9987, został [za]rejestrowany w tut. Wydz[iale] „C” w charakterze kandydata na TW.

Materiały z prowadzonego rozpracowania w ramach kwestionariusza ewidencyjnego zostaną włączone do teczki personalnej kandydata ps. „M-80”.

1 egz.

Naczelnik Wydziału IV
ppłk Józef Biel^a

Źródło: AIPN Kr, 009/2780, t. 3, k. 194, oryginał, mps.

---

^a Poniżej nieczytelny podpis ppłk. Józefa Biela.

Nr 9

1980 luty 26, Kraków – Raport naczelnika Wydziału IV SB KW MO w Krakowie ppłk. Józefa Biela z pozyskania Mieczysława Stachury na tajnego współpracownika

„Zatwierdzam”^a

Kraków, dnia 26^b lutego 1980 r.

Tajne spec. znaczenia

Egz. pojedynczy

**Z[astęp]ca komendanta wojewódzkiego MO
do spraw Służby Bezpieczeństwa
pułkownik Stefan Gołębiowski¹**

Raport

Melduję, że w dniu **26 II 1980 r.** dokonałem pozyskania na zasadzie lojalności obywatelskiej ob. **Mieczysława Stachurę**.

W trakcie półtoragodzinnej rozmowy przeprowadzonej w pomieszczeniach **Oddz[iału] Wojew[ódzkiego] PAX** kandydat przekazał istotne informacje oraz zobowiązał się do udzielania pomocy Służbie Bezpieczeństwa i zachowania tego faktu w tajemnicy. Przebieg rozmowy oraz fakt przyjęcia zobowiązania utrwalony został na taśmie magnetofonowej, która załączona zostanie doteczki personalnej TW.

Proszę o akceptację przedłożonego raportu.

Załącznik:

Stenogram rozmowy
z kan[dysatem] na TW

Ppłk Józef Biel^c

Źródło: AIPN Kr, 009/2780, t. 3, k. 15, oryginał, mps.

^a Poniżej nieczytelny podpis płk. Stefana Gołębiowskiego.

^b Cyfra 1 odręcznie poprawiona na cyfrę 6.

^c Prostokątna pieczęć: Naczelnik Wydziału IV KW MO w Krakowie oraz nieczytelny podpis ppłk. Józefa Biela.

¹ Stefan Gołębiowski (1925–1999). Awanse: mjr MO od 1 IX 1972 r.; ppłk MO od 7 IX 1974 r.; płk MO od 22 VII 1977 r. Przebieg służby: od 1 IX 1972 r. III zastępca komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w Katowicach; od 13 XI 1972 r. uczestnik 10-miesięcznego przeszkolenia w Wyższej Szkole KBP (KGB) w ZSRR; od 1 VII 1973 r. w dyspozycji dyrektora Departamentu Kadr MSW; od 31 VIII 1972 r. zastępca komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w Katowicach; od 3 IX 1974 r. I zastępca komendanta wojewódzkiego KW MO ds. SB w Krakowie; od 1 VI 1975 r. zastępca komendanta miejskiego/wojewódzkiego KW MO ds. SB w Krakowie; od 20 II 1981 r. w dyspozycji dyrektora Departamentu Kadr MSW; 31 V 1981 r. zwolniony z resortu. W. Frazik, F. Musiał, M. Szpytma, M. Wenklar, *op. cit.*, s. 223–224.

Nr 10

1980 maj 5, Kraków – Zadania dla tajnego współpracownika ps. „M-80” w czasie kampanii sprawozdawczo-wyborczej i Walnego Zebrania Stowarzyszenia PAX

Kraków, dnia 5 maja 1980 r.

Tajne

Egz. nr 1

^aZadania

dla TW ps. „M-80” związane z kampanią wyborczą i Walnym Zebraniem PAX w Warszawie w dniu 8 VI [19]80 r.

1. Inicjatywy i propozycje programowe PAX w kampanii sprawozdawczo-wyborczej.
2. Przymiarki personalno-kadrowe w Krakowie.
3. Układy personalne w przyszłym kierownictwie Stowarzyszenia PAX (dyrektywy centrali PAX dotyczące wyborów w Krakowie oraz kandydatur do Prezydium Zarządu Stowarzyszenia PAX).

Odb. w 2 egz.

Egz. nr 1 – t[eczka] pracy TW

Egz. nr 2 – spr[awa] „Działacze”

Insp[ektor] T[adeusz] Misiewicz^{b1}

Druk: EW

Źródło: AIPN Kr; 009/2780, t. 2, k. 10, oryginał, mps.

^a W lewym górnym rogu dokumentu odręczna adnotacja: Wyk[onać], poniżej odręczne inicjały J[ózef] B[iel].

^b Poniżej nieczytelny podpis funkcjonariusza.

¹ Tadeusz Misiewicz (ur. 1946 r.). Awanse: st. szer. MO od 2 XI 1976 r.; kapral MO od 3 X 1977 r.; st. kapral MO od 24 IX 1979 r.; plut. MO od 19 IX 1980 r.; mł. chor. MO od 24 IX 1982 r.; chor. MO od 29 IX 1985 r. Przebieg służby: od 2 XI 1976 r. inspektor Wydziału IV SB KW MO w Krakowie; od 1 XI 1979 r. funkcjonariusz Wydziału IV SB KW MO w Krakowie, następnie starszy inspektor Wydziału IV SB RUSW w Krzeszowicach; od 20 XII 1989 r. st. inspektor Grupy SB RUSW w Krzeszowicach; 31 VII 1990 r. zwolniony z resortu. Zob. AIPN Kr, 0162, Kartoteka osobowa funkcjonariuszy SB WUSW Kraków, Karta ewidencyjna funkcjonariusza MO Tadeusza Misiewicza.

Nr 11

1980 maj 16, Kraków – Notatka służbowa naczelnika Wydziału IV SB KW MO w Krakowie pplk. Józefa Biela ze spotkania z tajnym współpracownikiem ps. „M-80” w dniu 14 maja 1980 r.

Kraków, dnia 16 maja 1980 r.

Tajne spec. znaczenia

Egz. nr 1

Notatka służbowa

z odbytego spotkania z TW ps. „M-80” dnia 14 V [19]80 r.

W trakcie odbytego spotkania tajny współpracownik przekazał następujące informacje:

W dniu 8 czerwca br. w Warszawie odbędzie się Walne Zgromadzenie Sprawozdawczo-Wyborcze PAX. Z krakowskiego oddziału delegatami na Walne Zgromadzenie zostali:

- ^a1. Wójcik Józef¹ – członek Prez[ydium] Stow[arzyszenia] PAX – przedstawiciel centrali;
2. Stachura Mieczysław – przewodniczący krakowskiego oddziału;
3. Wnuk Włodzimierz² – literat;
4. Jękot Mieczysław³ – radny D[zielnicowej] R[ady] N[arodowej] Śródmieście w Krakowie;
5. Jaraczewski Leonard⁴ – członek zarządu krakowskiego oddziału;
6. Piotrowska Eugenia⁵;
7. Elżbieta Stachura-Czarnecka⁶ – radna D[zielnicowej] R[ady] N[arodowej] Krowodrza [w Krakowie].

Zdaniem TW skład delegatów gwarantuje właściwą ich postawę i podporządkowanie się wcześniejszym ustaleniom.

Z terenu Krakowa w skład Zarządu PAX wchodził: Wnuk Włodzimierz, Białecki Bernard⁷, Stachura Mieczysław i Górski Tadeusz⁸. Według wstępnych ustaleń Wnuk, Białecki

^a Na lewym marginesie odręcznie zapisano: Esez – 0604 [fragment odręcznie podkreślony] 17 V [19]80 [r].

¹ Brak bliższych danych.

² Włodzimierz Wnuk (1915–1992), literat, prozaik. W 1937 r. absolwent Wydziału Prawa na Uniwersytecie Poznańskim, a w latach 1945–1946 Wydziału Filozoficznego na Uniwersytecie Jagiellońskim. Podczas II wojny światowej w konspiracji, powstaniec warszawski. Więzień KL Stutthof, KL Sachsenhausen i KL Gusen. W latach 1947–1953 redaktor „Słowa Powszechnego” oraz długoletni członek Instytutu Wydawniczego PAX. W latach 1962–1981 członek Zarządu Stowarzyszenia PAX. Zob. *Kto jest kim w Polsce 1984...*, s. 1080; C. Kuta, *op. cit.*, s. 103–104.

³ Mieczysław Jękot (ur. 1925 r.), działacz krakowskiego oddziału Stowarzyszenia PAX. Zob. C. Kuta, *op. cit.*, s. 299.

⁴ Leonard Jaraczewski (ur. 1943 r.), członek kierownictwa krakowskiego oddziału Stowarzyszenia PAX, a w późniejszych latach kierownik Powiatowego Oddziału Stowarzyszenia PAX w Proszowicach. Zob. C. Kuta, *op. cit.*, s. 299.

⁵ Eugenia Piotrowska (ur. 1922 r.), działaczka krakowskiego oddziału Stowarzyszenia PAX. Dyrektorka Zjednoczonego Zespołu Gospodarczego „Veritas”. AIPN Kr, 0142, Kartoteka ogólnoinformacyjna WUSW Kraków, Nowy Sącz, Tarnów, Karta EO-13-A dotycząca Eugenii Piotrowskiej; C. Kuta, *op. cit.*, s. 299.

⁶ Elżbieta Stachura-Czarnecka (ur. 1952 r.), córka Mieczysława Stachury.

⁷ Bernard Białecki (ur. 1930 r.), germanista, redaktor. Działacz zarządu krakowskiego oddziału Stowarzyszenia PAX. Opracowywany przez krakowską „bezpiekę” do werbunku na TW. 16 IX 1974 r. Wydział IV SB

i Stachura ponownie wejdą w skład Zarządu PAX, natomiast w miejsce Górskiego Tadeusza proponowany jest Kazimierz Kania⁹.

W ubiegłym tygodniu TW ps.^b „M-80” rozmawiał z przewodniczącym PAX Reiffem Ryszardem¹⁰. Rozmowa dotyczyła m.in. zbliżających się wyborów. Reiff zaprezentował pogląd, iż dotychczasowy skład Prezydium PAX powinien być zachowany.

W Krakowie po śmierci red[aktora] Tadeusza Górskiego wiceprzewodniczącym krakowskiego oddziału wybrany został Kazimierz Kania.

We wrześniu br. przewodniczący krakowskiego oddziału poseł Mieczysław Stachura zamierza złożyć rezygnację z zajmowanego stanowiska, które zajmował przez 25 lat. Ostatnio Mieczysław Stachura zaczął narzekać na nadmiar obowiązków wynikających przede wszystkim z mandatu poselskiego. Jako poseł M[ieczysław] Stachura jest członkiem dwóch komisji sejmowych, ponadto na wniosek przewodniczącego PAX R[yszarda] Reiffa został wybrany kierownikiem biura poselskiego PAX. Do obowiązków Stachury jako kierownika biura należy także koordynacja działalności radnych szczebla gminnego, miejskiego, dzielnicowego i wojewódzkiego. W Prezydium PAX ustalono także, iż kontakty z władzami partyjnymi i administracyjnymi utrzymywać będą przewodniczący R[yszard] Reiff i M[ieczysław] Stachura. Nowe obowiązki tego ostatniego wymagają bardzo częstych wyjazdów do Warszawy i w teren, stąd też decyzja o rezygnacji.

M[ieczysław] Stachura mimo propozycji nie zamierza przenieść się do Warszawy. M[ieczysław] Stachura na przewodniczącego oddziału w Krakowie forsuje kandydaturę dotychczasowego kierownika Wydziału Społeczno-Ekonomicznego PAX Jana Króla¹¹, który jest jego wychowankiem. Jan Król jest absolwentem krakowskiej Akademii Ekonomicznej.

W ostatnich miesiącach zmieniła się polityka krakowskiej kurii wobec PAX. Znajduje to wyraz w zaproszeniu dziennikarzy paksowskich na uroczystości kościelne bądź o nieczyśnienie wstretów, by takowe otrzymali, np. na sobotnie (17 maja br.) uroczystości benedyktyńskie zaproszenia otrzymali Ryszard Dudek¹² i Zofia Sobakiewicz¹³.

KW MO w Krakowie zrezygnował z pozyskania. Zob. AIPN Kr, 0142, Kartoteka ogólnoinformacyjna WUSW Kraków, Nowy Sącz, Tarnów, Karta EO-4/62 dotycząca Bernarda Białeckiego; C. Kuta, *op. cit.*, s. 298.

^b *Woryginalne pa.*

⁸ Tadeusz Górski, długoletni członek zarządu krakowskiego oddziału Stowarzyszenia PAX. Zob. C. Kuta, *op. cit.*, s. 298.

⁹ Kazimierz Kania, działacz krakowskiego oddziału Stowarzyszenia PAX. TW ps. „Brutus”. Zob. C. Kuta, *op. cit.*, s. 287–288.

¹⁰ Ryszard Reiff (1923–2007), prawnik. Podczas II wojny światowej współpracował z Bolesławem Piaseckim w Konfederacji Narodu. W latach 1944–1946 więziony w ZSRR. Po powrocie związany z tygodnikiem „Dziś i Jutro”, a w latach 1950–1953 redaktor naczelny „Słowa Powszechnego”. W latach 1965–1969 poseł IV kadencji Sejmu PRL, kandydował jako bezpartyjny działacz Stowarzyszenia PAX z Okręgu wyborczego nr 52 w Iławie. Uczestniczył w pracach sejmowych komisji: Planu Gospodarczego, Budżetu i Finansów oraz Wymiaru Sprawiedliwości. Poseł VIII kadencji Sejmu PRL, kandydował jako bezpartyjny działacz Stowarzyszenia PAX z Okręgu wyborczego nr 57 w Siedlcach. Uczestniczył w pracach sejmowych komisji: Spraw Wewnętrznych i Wymiaru Sprawiedliwości oraz Nadzwyczajnej do kontroli realizacji porozumień z Gdańska, Szczecina i Jastrzębia. W latach 1981–1982 członek Rady Państwa PRL. W latach 1989–1991 senator. Uczestniczył w pracach senackich komisji: Spraw Emigracji i Polaków za Granicą, Obrony Narodowej oraz Konstytucyjnej. W PRL rozpracowywany przez funkcjonariuszy SB. Pozyskany jako TW ps. „Bliźni”, „Jacek”, „Demagog”. A. Friszke, *op. cit.*, s. 339; C. Kuta, *op. cit.*, s. 301–302; <http://orka.sejm.gov.pl/ArchAll2.nsf>, 15 IX 2010 r.; <http://www.senat.gov.pl/arch.htm>, 15 IX 2010 r.

¹¹ Brak bliższych danych.

¹² Brak bliższych danych.

¹³ Brak bliższych danych.

W dniu 11 maja br. uroczystości 70-lecia urodzin obchodzi Jan Dobraczyński¹⁴. Z Krakowa w uroczystościach tych wzięli udział: Mieczysław Stachura, Kazimierz Kania i ks. Alfons Scheltz¹⁵ – misjonarz, redaktor naczelny „Naszej Przeszłości”.

Ks. Alfons Scheltz aktualnie przygotowuje specjalne wydanie „Naszej Przeszłości” poświęcone benedyktyńskiej rodzinie monastycznej.

Zadanie:

W rozmowie z delegatami na Walne Zgromadzenie Sprawozdawczo-Wyborcze proszę lansować koncepcję, iż kierownictwo powinno być zintegrowane, iż jego dotychczasowy skład zabezpiecza prawidłową politykę działania Stowarzyszenia.

Uwagi z odbytego spotkania:

Spotkanie odbyłem w miejscu pracy TW po godzinach urzędowania. Jak wynika z przebiegu spotkania, TW nie ma żadnych obiekcji co do współpracy. Informacje przekazuje bez żadnych obiekcji czy skrupułów.

W trakcie spotkania miał miejsce poczęstunek (kawa, woda mineralna). „M-80” zwrócił się z prośbą o przyspieszenie wydania paszportu dla ob. Lidii Jadwigi Szymońskiej¹⁶. Poinformowałem, by w tej sprawie zainteresowana napisała podanie do naczelnika Wydz[iału] Paszportów tut. komendy (dla konspiracji TW), a ja postaram się o pozytywną decyzję.

Następne spotkanie wywołane zostanie telefonicznie.

Przedsięwzięcia:

1. Kopię doniesienia prześlę do Wydz[iału] II Dep[artamentu] IV MSW, a drugi egzemplarz przekażę Sekcji 2 wm.
2. Treść doniesienia wykorzystana zostanie w meldunkach w trybie ESEZO.

Odb. w 3 egz.

Egz. nr 1 – t[eczka] pracy

Egz. nr 2 – W[ydział] II Dep[artamentu] IV

Egz. nr 3 – Sekcja 2 wm.

Druk: EW

Za zgodność:
ppłk J[ózef] Biel^c

Źródło: AIPN Kr, 009/2780, t. 2, k. 7–9, oryginał, mps.

^c Poniżej nieczytelny podpis ppłk. Józefa Biela.

¹⁴ Jan Dobraczyński (1910–1994), pisarz, gen. bryg. W 1932 r. absolwent Wyższej Szkoły Handlowej w Warszawie. Żołnierz w kampanii wrześniowej, ZWZ-AK, powstaniec warszawski, po kapitulacji osadzony w obozie jenieckim. Po wojnie redaktor m.in. „Słowa Powszechnego”. Poseł I kadencji Sejmu PRL, kandydował z Okręgu wyborczego nr 20 w Gnieźnie. Od czerwca 1972 r. do lipca 1983 r. członek Prezydium OK FJN. Od września do grudnia 1982 r. przewodniczący Komisji Inicjującej utworzenie Tymczasowej Rady Krajowej PRON, a od grudnia 1982 r. do maja 1983 r. przewodniczący Tymczasowej Rady Krajowej PRON. Od maja 1983 r. do listopada 1989 r. przewodniczący Rady Krajowej PRON. W latach 1985–1989 poseł IX kadencji Sejmu PRL, kandydował z listy krajowej. *Kto jest kim w Polsce 1984...*, s. 166; *Sejm Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej IX kadencja...*, s. 167; T. Mołdawa, *op. cit.*, s. 345; <http://orka.sejm.gov.pl/ArchAll2.nsf>, 15 IX 2010 r.

¹⁵ Brak bliższych danych.

¹⁶ Brak bliższych danych.

Nr 12

1980 październik 19, Kraków – Notatka naczelnika Wydziału IV SB KW MO w Krakowie ppłk. Józefa Biela sporządzona 19 października 1980 r. z doniesienia tajnego współpracownika ps. „M-80”

Źródło: TW ps. „M-80”

Przyjął: ppłk J[ózef] Biel

Miejsce: rest[auracja] „Dniepr”

Dnia 18 X [19]80 r.

Kraków, dnia 19 października 1980 r.

Tajne spec. znaczenia

Egz. nr [a]

^bInformacja operacyjna

(spisana ze słów tajnego współpracownika)

Przed trzema dniami TW otrzymał list od dr. Leona Brodowskiego¹, rozesłany do wszystkich członków Zarządu Głównego PAX. W liście tym Brodowski postuluje, by na najbliższym zebraniu Zarządu Głównego dokonać tajnego głosowania w odniesieniu do składu prezydium. L[eon] Brodowski proponuje jako warunek pozostania w składzie prezydium otrzymanie 50 proc. głosów.

Osoba Leona Brodowskiego, człowieka pełnego inicjatyw i nieprzemyślanych propozycji, zasługuje na szczególną uwagę. Tenże Brodowski po wydarzeniach w 1956 r. zaproponował Bolesławowi Piaseckiemu, by Stowarzyszenie PAX rozdzielić na dwie organizacje, na czele jednej stanąłby B[olesław] Piasecki, na drugiej on. Według koncepcji Brodowskiego organizacje te reprezentować miały dwie różniące się od siebie koncepcje i modele politycznego działania. W miarę rozwoju sytuacji nastąpiłoby ponowne przyłączenie Stowarzyszenia do tego odłamu, który obrał słuszniejszą koncepcję działania. Takie ustawienia – wg Brodowskiego – dawało PAX szerokie pole manewru politycznego. Bolesław Piasecki koncepcję tę odrzucił.

TW ps. „M-80” uważa, że przyczyn niezadowolenia wśród członków Zarządu Głównego Stowarzyszenia należy szukać w fakcie, że Ryszard Reiff przed walnym zgromadzeniem, które dokonało jego wyboru na przewodniczącego, obiecał nie tylko członkom prezydium, ale [także] etatowemu aktywowi centrali, że jeżeli zostanie wybrany przewodniczącym, to pozostaną na swoich stanowiskach. Tak się też stało. W składzie prezydium (15 osób) reprezentowało centralę a teren tylko przewodniczący oddziału w Katowicach poseł Jan Waleczek², a ostatnio także Jan Król³, który objął stanowisko przewodniczącego krakowskiego oddziału, ale do 29 IX [1980 r.] pracował w centrali.

Niezadowolenie z tego stanu rzeczy ma miejsce wśród terenowych działaczy – głównie przewodniczących oddziałów. Dalszy zarzut dotyczy stagnacji w PAX, co w sytuacji, kiedy

^a W oryginale puste miejsce.

^b Na lewym marginesie odręcznie zapisano: ESEZO [fragment odręcznie podkreślony] nr 1710. Dn. 22 X [19]80 r.

¹ Brak bliższych danych.

² Jan Waleczek (ur. 1932 r.), w latach 1976–1980 poseł VII kadencji Sejmu PRL, kandydował z Okręgu wyborczego nr 20 w Katowicach. Uczestniczył w pracach sejmowych komisji: Oświaty i Wychowania oraz Zdrowia i Kultury Fizycznej. Zob. <http://orka.sejm.gov.pl/ArchAll2.nsf>, 15 IX 2010 r.

³ Brak bliższych danych.

władze państwowe kokietują prawicę katolicką (Mazowiecki⁴ i inni), może doprowadzić do zepchnięcia Stowarzyszenia na dalszy plan. Wielu kierowników oddziałów wojewódzkich (Opole, Wrocław, Kraków) uważa, że dotychczasowy skład prezydium (m[ie]dzy] innymi z uwagi na podeszły wiek) nie jest w stanie wypracować właściwego programu działania, który zapewni właściwą rangę w życiu polityczno-społecznym kraju, i wszystko spada na barki Reiffa.

W składzie dotychczasowego prezydium najbardziej kontrowersyjne są postacie Hagmajera [Jerzego]⁵ i Rutkowskiego⁶. Pierwszy z uwagi na podeszły wiek i alkoholizm, drugi jako dyrektor ZZG nie przejawia żadnej aktywności.

Na szczególną uwagę zasługują głosy, iż należy podjąć próby przekształcenia Stowarzyszenia w Stronnictwo PAX.

Opinia własna TW, że nawet ewentualne zmiany w składzie prezydium nie zmieniają profilu politycznego Stowarzyszenia.

W dniu 29 września w krakowskim oddziale PAX nastąpiła zmiana na stanowisku przewodniczącego. Dotychczasowy przewodniczący Mieczysław Stachura objął stanowisko kierownika biura poselskiego PAX. Ryszard Reiff obiecał także Stachurze dodatkowe stanowisko redaktora jednego z czasopism.

Nowym przewodniczącym oddziału w Krakowie został Jan Król, który uprzednio był dyrektorem Wydziału Ekonomicznego w centrali. Ryszard Reiff przewidywał do Krakowa aktualnego przewodniczącego z Olsztyna, który nie wyraził zgody. Za sugestią M[ieczysława] Stachury zdecydował, iż do Krakowa skierowany zostanie Jan Król, który pracował

⁴ Tadeusz Mazowiecki (ur. 1927 r.), działacz opozycyjny w PRL, prawnik, polityk. W latach 1949–1955 współpracownik tygodnika „Dziś i Jutro”, a później Stowarzyszenia PAX. W latach 1950–1952 redaktor naczelny „Słowa Powszechnego”, a w latach 1953–1955 redaktor naczelny „Wrocławskiego Tygodnika Katolików”. Ok. 1952 r. stanął na czele opozycji wewnątrzpaństwowej, w 1955 r. usunięty wraz z innymi działaczami z PAX. W 1956 r. współorganizator Klubu Okrągłego Stołu, a w październiku 1956 r. współorganizator Ogólnopolskiego Klubu Postępowej Inteligencji Katolickiej. Współtwórca i wieloletni działacz Klubu Inteligencji Katolickiej w Warszawie. W 1958 r. organizator miesięcznika „Więź”, do 1981 r. redaktor naczelny. W latach 1961–1965 poseł III kadencji Sejmu PRL, kandydował jako bezpartyjny z Okręgu wyborczego nr 8 we Wrocławiu. W latach 1965–1969 poseł IV kadencji Sejmu PRL, a w latach 1969–1972 poseł V kadencji Sejmu PRL. Działacz NSZZ „Solidarność”, jeden z doradców Lecha Wałęsy. Od 1981 r. p.o. redaktora naczelnego „Tygodnika Solidarność”. Po wprowadzeniu stanu wojennego internowany do 1982 r. W 1988 r. doradca komitetu strajkowego w Stoczni Gdańskiej. W 1989 r. uczestnik rozmów przy Okrągłym Stole. Od sierpnia 1989 r. do grudnia 1990 r. premier PRL. W latach 1991–1994 współtwórca i przewodniczący Unii Demokratycznej, a w latach 1994–1995 przewodniczący Unii Wolności. W latach 1991–1993 poseł I kadencji Sejmu RP, kandydował z Okręgu wyborczego nr 18 w Poznaniu z listy wyborczej Unii Demokratycznej. W latach 1993–1997 poseł II kadencji Sejmu RP, kandydował z Okręgu wyborczego nr 35 w Poznaniu z listy wyborczej Unii Demokratycznej. W latach 1992–1995 specjalny wysłannik Komisji Praw Człowieka ONZ do b. Jugosławii. W latach 1997–2001 poseł III kadencji Sejmu RP, kandydował z Okręgu wyborczego nr 21 w Krakowie z listy wyborczej Unii Wolności. T. Mołdawa, *op. cit.*, s. 393; K.A. Paszkiewicz, *Partie i koalicje III Rzeczypospolitej*, Wrocław 2000, s. 133–135, 146–148; A. Friszke, *op. cit.*, s. 606; <http://orka.sejm.gov.pl/ArchAll2.nsf>, 15 IX 2010 r.

⁵ Jerzy Hgmajer (1913–1998), chirurg, żołnierz AK, działacz PAX. Aresztowany w 1934 r. po zamachu na ministra Pierackiego i osadzony w Berezie Kartuskiej w listopadzie 1934 r. W latach 1935–1939 działacz Ruchu Narodowo-Radykalnego. W 1939 r. ukończył Wydział Lekarski na UW, we wrześniu 1939 r. podczas obrony Warszawy był zastępcą komendanta szpitala. W czasie okupacji został działaczem Konfederacji Narodu, a później zastępcą komendanta głównego KN Bolesława Piaseckiego. W okresie od 1941 do 1942 był więźniem Pawiaka, powstaniec warszawski. Po zakończeniu II wojny światowej był w 1945 r. współzałożycielem tygodnika „Dziś i Jutro” i Stowarzyszenia PAX. Poseł na Sejm PRL kadencji: III, IV, V, VI. Więcej zob. *Marzec 1968 w dokumentach MSW*, t. 2: *Kronika wydarzeń*, cz. I, Warszawa 2009, s. 392.

⁶ Brak bliższych danych.

w przeszłości w Krakowie. Tu ukończył Akademię Ekonomiczną, podjął następnie studia filozoficzne na UJ, które przerwał w związku z przejściem do pracy w centrali PAX. Tam początkowo kierował Centralnym Ośrodkiem Szkolenia Kadr, a następnie [pełnił funkcję] kierownika Wydziału Ekonomicznego ZG PAX.

TW „M-80” ocenia go jako człowieka lojalnego.

Zadanie:

Przekazałem zgodnie z szyfrogramem, sugerując publiczne przeciwstawienie się wnioskowi [Leona] Brodowskiego. Osobiście odniosłem wrażenie, że „M-80” ma pewne obiektywne co do prośby, jaką skierowałem pod jego adresem. Nie ulega jednak wątpliwości, że opowie się za linią R[yszarda] Reiffa.

Uwagi z odbytego spotkania:

Z uwagi na status TW rozmowie nadałem charakter towarzyski. Pozwoliło to na uzyskanie informacji zawartych w doniesieniu. Na prośbę TW przeszedłem na formę „per ty”.

Zachowanie TW bardzo spokojne, odniosłem wrażenie, że relacje jego były bardzo szczere. Nie ukrywał krytyki, która na skutek decyzji władz minimalizowała pozycję PAX, np. systematyczne zmniejszanie nakładu „Słowa Powszechnego”, które przed laty wychodziło w nakładzie ok. 180 tys., a aktualnie wynosi 68 tys.

Spotkanie miało miejsce w restauracji „Dniepr”, gdzie na cele konsumpcyjne wydałem kwotę 320 zł (4 kieliszki koniaku, 2 kawy, 2 butelki wody mineralnej).

Z „M-80” uzgodniłem, że po powrocie z Warszawy (przypuszczalnie 24 lub 25 bm.) skontaktuje się telefonicznie.

Przedsięwzięcia:

1. Treść doniesienia wykorzystać w meldunku do Wydziału II Departamentu IV MSW, a następnie kopię doniesienia przekazać do tego.
2. Treść doniesienia wykorzystać w trybie **ESEZO**.
3. Kopię doniesienia wykorzystywać do sprawy obiektowej krypt. „Działacze”.

ppłk J[ózef] Biel^c

Odb. w 3 egz.

Egz. nr 1 – t[eczka] pracy

Egz. nr 2 – W[ydział] II Dep[artamentu] IV

Egz. nr 3 – sp[rawa] „Działacze”

Druk: EW

Źródło: AIPN Kr; 009/2780, t. 2, k. 12–14, oryginał, mps.

^c Poniżej nieczytelny podpis ppłk. Józefa Biela.

Nr 13

1981 styczeń 26, Kraków – Doniesienie tajnego współpracownika ps. „M-80” z 26 stycznia 1981 r. spisane przez naczelnika Wydziału IV SB KW MO w Krakowie ppłk. Józefa Biela

Źródło: TW ps. „M-80”
Przyjął: ppłk J[ózef] Biel
Miejsce: mieszkanie TW
Dnia 23 I [19]81 r.

Kraków, dnia 26 stycznia 1981 r.
Tajne spec. znaczenia
Egz. nr [a]

^bDoniesienie

(spisane ze słów tajnego współpracownika)

W środowisku działaczy PAX – szczególnie szczebla centralnego – tu i ówdzie odzywają się krytyczne głosy pod adresem przewodniczącego Stowarzyszenia R[yszarda] Reiffa, że rozprawił się zbyt ostro z Przetakiewiczem¹ i Hagmajerem. Według tych opinii sprawę ich odejścia można było załatwić spokojnie już rok temu. Radykalne zmiany, jakie przeprowadził R[yszard] Reiff, przypisuje się duchowi odnowy, w jaki aktualny przewodniczący musiał się włączyć.

Wokół PAX ma miejsce wiele bezzasadnych mitów (należy się liczyć, że będą one narastać) na temat formuły politycznej Stowarzyszenia. Zdaniem tajnego współpracownika nie nastąpią zmiany w formule politycznej PAX – R[yszard] Reiff jest bowiem zbyt wytrawnym politykiem, by podjąć niebezpieczny zakręt w działalności Stowarzyszenia. Nie sposób jednak pominąć faktu, że wszyscy członkowie PAX zgłosili akces do NSZZ „Solidarność”, może to w wielu przypadkach mieć decydujący wpływ na ich postawę. W Krakowie przewodniczącym Koła NSZZ przy Oddziale Wojewódzkim został B[ernard] Białecki². Pracowników PAX zbulwersowała wiadomość, że Andrzej Gwiazda³ i Adam Michnik⁴ reprezentowali opinię, że paksowców należy wykluczyć z „Solidarności”.

^a W oryginale puste miejsce.

^b W lewym górnym rogu dokumentu opatrzona nieczytelnym podpisem płk. Józefa Biela odręczna adnotacja: Zapozn[ac] tow. płk. St[efana] Gołębiowskiego, 28 I 1981 r.

¹ Zygmunt Przetakiewicz (1932–2005), dziennikarz, działacz społeczny. Członek Ruchu Narodowo-Radykalnego, a od 1935 r. szef Wydziału Bojowego, następnie od 1937 r. szef Narodowej Organizacji Bojowej „Życie i Śmierć dla Narodu”. W czasie II wojny światowej żołnierz PSZ na Zachodzie, m.in. w latach 1944–1945 w l. DPanc. Od listopada 1945 r. związany ze środowiskiem tygodnika „Dziś i Jutro”. Redaktor, zastępca redaktora naczelnego, redaktor naczelny „Słowa Powszechnego”, kierownik Wydziału Prasy i Propagandy, wiceprzewodniczący i członek ZG Stowarzyszenia PAX. Według zapisów ewidencji operacyjnej SB 26 I 1973 r. miał zostać zarejestrowany na wniosek dyrektora Departamentu IV MSW pod nr 34413 jako TW ps. „Dziennikarz”. 22 I 1990 r. został usunięty z czynnej sieci agenturalnej przez Wydział VI DOKPP MSW. Zob. *Marzec 1968 w dokumentach...*, t. 2, cz. I, s. 700–701.

² Brak bliższych danych.

³ Andrzej Gwiazda (ur. 1935 r.), działacz opozycyjny w PRL. W latach 1940–1946 na zesłaniu w Kazachstanie. Po powrocie do Polski student na Politechnice Gdańskiej, którą ukończył w 1973 r. W marcu 1968 r. uczestnik protestów studenckich na Politechnice Gdańskiej. Od 29 IV 1978 r. współorganizator i działacz Komitetu Założycielskiego Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża. W 1980 r. inicjator strajku robotniczego w „Elmodzie”, następnie członek prezydium Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego w Stoczni Gdańskiej im. Lenina. Jeden ze współtwórców 21 postulatów. Uczestnik rokowań z przedstawicielami rządu PRL. Od kwietnia 1981 r. pozostawał w opozycji do przewodniczącego NSZZ „Solidarność” – Lecha Wałęsy. 13 XII 1981 r. internowany w Strzebielinku, a później na Białolece. W związku ze zmianą przez komunistyczne

W środowisku działaczy PAX sytuację w Polsce ocenia się jako bardzo krytyczną, która szczególnie ostro występuje w trzech płaszczyznach:

- autentycznego kryzysu ekonomicznego,
- kryzysu autorytetu władzy partyjnej i rządowej, u podstaw którego leżała prywatata,
- kryzys[u] perspektyw dla młodego pokolenia.

Nowy przewodniczący krakowskiego oddziału PAX Jan Król zamieszkał wraz z rodziną w budynku PAX w Krakowie przy ul. [...]. Po przyjeździe do Krakowa podjął bardzo aktywne działania. Rozpoczął od złożenia kurtuazyjnych wizyt I sekretarzowi KK PZPR tow. K[rystynowi] Dąbrowie⁵ oraz dyrektorowi ds. wyznań Urzędu Miasta. Godnym odnotowania jest opinia, jaką wyraził o nim TW: „Jest to człowiek lojalny, ale trzeba pamiętać, że należy do młodego pokolenia, ponadto mocno jest zaangażowany w odnowę i w nią wierzy”.

Sprawa mianowania Mazowieckiego redaktorem naczelnym periodyku pt. „Solidarność” wywołała wiele zainteresowań wśród działaczy PAX. Jest to rzeczą zrozumiałą z uwagi na rodowód T[adeusza] Mazowieckiego – był działaczem PAX i redaktorem naczelnym „W[roclawskiego] T[ygodnika] K[atolików]”. Według krążących opinii kontrkandydatem był Andrzej Micewski (także działacz PAX), który przegrał rywalizację, ponieważ zaproponował kierownictwu KKP NSZZ „Solidarność”, iż sam dobierze sobie współpracowników. KKP nie wyraziła zgody na tę propozycję. Za T[adeuszem] Mazowieckim przemawiał ponadto argument, że od sierpnia ub.r. zaangażowany był bezpośrednio w wydarzenia na Wybrzeżu.

T[adeusz] Mazowiecki posiada ogromne doświadczenie polityczne. Jest uznawanym dziennikarzem i publicystą. Nie ulega najmniejszej wątpliwości, że dążył będzie do objęcia liderowania w „Solidarności”. Zdaniem TW pomocy udzielił mu zagraniczne ośrodki syjonistyczne, z uwagi na żydowskie pochodzenie T[adeusza] Mazowieckiego.

Wracając do A[ndrzej] Micewskiego, ma on zostać redaktorem tygodnika, który ma wydawać episkopat.

---

władze statusu zatrzymania A. Gwiazda od 23 XII 1982 r. osadzony był w areszcie przy ul. Rakowieckiej w Warszawie. Nie wyraził zgody na zaprzestanie działalności opozycyjnej oraz wyjazd za granicę. Na podstawie ogłoszonej amnestii w lipcu 1984 r. wyszedł na wolność. Krytyk porozumień przy Okrągłym Stole. Odznaczony Orderem Orła Białego. Zob. Z. Pużańska, *Andrzej Gwiazda [w:] Opozycja w PRL. Słownik biograficzny 1956–1989*, t. 1, red. J. Skórzyński, Warszawa 2000, s. 115–117.

⁴ Adam Michnik (ur. 1946 r.), działacz opozycyjny w PRL, dziennikarz. Podczas studiów na Uniwersytecie Warszawskim wielokrotnie zawieszany w prawach studenta za udział lub organizowanie studenckich protestów. W marcu 1968 r. relegowany ze studiów za sprzeciw przeciwko zdjęciu *Dziadów* Adama Mickiewicza ze sceny Teatru Narodowego. W 1969 r. po raz pierwszy skazany na trzy lata więzienia za działalność antypaństwową. Po wyjściu z więzienia w 1970 r. robotnik w Zakładach im. R. Luksemburg. W 1975 r. sygnatariusz Listu 59 adresowanego do Sejmu PRL. Współtwórca KOR. Współtwórca i działacz NSZZ „Solidarność” na Mazowszu. 13 XII 1981 r. internowany na Białolece. Zwolniony z aresztu po ogłoszeniu amnestii w lipcu 1984 r. W lutym 1985 r. ponownie aresztowany i skazany na trzy lata więzienia za działalność na rzecz Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej. Po opuszczeniu więzienia w 1986 r. przeniósł się do Gdańska, gdzie został jednym z najbliższych współpracowników Lecha Wałęsy, a w grudniu 1988 r. członkiem Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność”. W 1989 r. uczestnik rozmów i ustaleń przy Okrągłym Stole. Redaktor naczelny „Gazety Wyborczej”. Zob. J. Skórzyński, *Adam Michnik [w:] Opozycja w PRL...*, t. 1, s. 234–237; M. Karnowski, P. Zaremba, *Koniec świata Redaktora*, „Newsweek” 2005, nr 17, s. 24–30.

⁵ Krystyn Dąbrowa (ur. 1934 r.), działacz komunistyczny. Od 12 V 1972 r. do 13 IV 1973 r. zastępca kierownika Wydziału Organizacyjnego KC PZPR. Od 13 IV 1973 r. do 8 III 1977 r. I zastępca kierownika Wydziału Organizacyjnego KC PZPR. Od 8 III 1977 r. do 25 II 1980 r. kierownik Wydziału Organizacyjnego KC PZPR. Od 23 II 1980 r. do 26 X 1982 r. I sekretarz Komitetu Krakowskiego PZPR. Zob. J. Wielgosz, *op. cit.*, s. 61.

Uwagi z odbytego spotkania:

Zgodnie z przyjętą taktyką TW nie przydzielam zadań. Mają one miejsce tylko w szczególnych przypadkach. Przekazane przez TW informacje posiadają wartość operacyjną. Świadczą także o większym zaufaniu TW do Służb[y] Bezpieczeństwa.

Przedsięwzięcia:

1. Kopię doniesienia prześlę do Wydz[iału] II Dep[artamentu] IV MSW oraz do Sekcji 2 wm.
2. Treść doniesienia wykorzystana zostanie w trybie ESEZO.

Odb. w 3 egz.

Egz. nr 1 – t[eczka] pracy TW

ppłk J[ózef] Biel^c

Egz. nr 2 – W[ydział] II Dep[artamentu] IV MSW

Egz. nr 3 – Sekcja 2 wm.

Druk: EW/125

Źródło: AIPN Kr; 009/2780, t. 2, k. 15–16, oryginał, mps.

---

^c Poniżej nieczytelny podpis ppłk. Józefa Biela.

Nr 14

1984 kwiecień 10, Kraków – Charakterystyka tajnego współpracownika ps. „M-80” sporządzona przez inspektora Sekcji 2 Wydziału IV SB WUSW w Krakowie młodszego chorążego Andrzeja Raka

Kraków, dnia 10 kwietnia 1984 r.

Tajne **spec. znaczenia**

Egz. pojedynczy

^aCharakterystyka

dot. tajnego współpracownika ps. „M-80”

TW ps. „M-80”, nr rej. 9978, został pozyskany z pobudek patriotycznych dnia 26 II 1980 r. jako finał prowadzonego z nim od 1972 r. dialogu polityczno-operacyjnego. Celem pozyskania było kontrolowanie sytuacji w Stowarzyszeniu PAX, a w szczególności w jego krakowskim oddziale, a także zabezpieczenie kontaktów i ich inwigilacja na linii PAX–episkopat. TW miał także możliwości realizacji zadań na szczeblu centralnym Stowarzyszenia.

TW był długoletnim członkiem Zarządu Stowarzyszenia PAX i przewodniczącym O[ddziału] W[ojewódzkiego] PAX w Krakowie. Zajmował się także aktywnie pracą społeczną i polityczną jako radny oraz poseł do Sejmu PRL.

W stosunku do władz był lojalny, rozumiejący konieczność prowadzenia dialogu z SB, poprzez który Służba [Bezpieczeństwa] oddziaływała na profil programowy centrali Stowarzyszenia i krakowskiego oddziału.

W okresie 1982–1984 wyłączył się z czynnej działalności politycznej w Stowarzyszeniu, przyjmując postawę wyczekiwania na rozwój wypadków. Aktywność swą ograniczył jedynie do spraw związanych z pełnieniem funkcji posła. Odsunięcie się TW od spraw organizacyjnych i merytorycznych PAX należy wiązać z polityką byłego przewodniczącego PAX R[yszarda] Reiffa, który wykluczył wymienionego ze ścisłego kierownictwa organizacji, pozbawiając wpływu na profil programowy centrali i oddziału.

Ze względu na wiek i stan zdrowia TW nosi się obecnie z zamiarem przejścia na emeryturę i po wygaśnięciu jego mandatu poselskiego całkowitego wyłączenia się z życia społeczno-politycznego i organizacyjnego.

1 egz.

Insp[ektor] Wydz[iału] IV Sek[cji] 2
mł. chor. A[ndrzej] Rak^{b1}

Źródło: AIPN Kr; 009/2780, t. 3, k. 40, oryginał, mps.

^a W lewym górnym rogu odręczna adnotacja: 12 IV [19]84 [r], obok nieczytelny podpis funkcjonariusza.

^b Poniżej nieczytelny podpis mł. chor. Andrzeja Raka.

¹ Andrzej Rak (ur. 1954 r.). Awanse: mł. chor. MO od 27 IX 1982 r.; chor. MO od 23 IX 1985 r.; ppor. MO od 24 VI 1986 r. Przebieg służby: od 16 III 1980 r. młodszy inspektor Wydziału IV SB KW MO w Krakowie; od 1 III 1981 r. inspektor Wydziału IV SB KW MO w Krakowie; 8 IX 1985 r. zaliczony w nietatowy stan słuchaczy SB ASW w Piasecznie; 4 VII 1986 r. odwołany i skierowany do dyspozycji szefa WUSW w Krakowie; od 16 I 1987 r. starszy inspektor Wydziału IV WUSW w Krakowie; od 1 VIII 1987 r. starszy inspektor Grupy IV SB DUSW Kraków-Krowodrza; 30 VI 1988 r. przeniesiony do dyspozycji szefa WUSW w Ostrołęce; od 1 VIII 1988 r. starszy inspektor Grupy IV RUSW w Ostrowi Mazowieckiej; od 1 IX 1989 r. starszy inspektor Wydziału V RUSW w Stalowej Woli; 31 I 1989 r. zwolniony z resortu. Zob. C. Kuta, *op. cit.*, s. 448.

Nr 15

1984 sierpień 17, Kraków – Prośba inspektora Sekcji 2 Wydziału IV SB WUSW w Krakowie młodszego chorążego Andrzeja Raka do naczelnika Wydziału IV SB WUSW w Krakowie o wyeliminowanie z czynnej sieci agenturalnej tajnego współpracownika ps. „M-80”

„Zatwierdzam”^{ab}

Kraków, dnia 17 sierpnia 1984 r.
Tajne **spec. znaczenia**
Egz. pojedynczy

Naczelnik Wydziału IV
w miejscu

Raport
dot. eliminacji TW ps. „M-80”

Proszę o udzielenie zgody na dokonanie eliminacji z czynnej służby sieci agenturalnej TW ps. „M-80”, nr ew. 9978. Wymieniony od 1982 r. wyłączył się z czynnej działalności w kontrolowanym przez nas środowisku, ograniczając swoją aktywność jedynie do pracy w komisjach sejmowych. Ze względu na wiek oraz stan zdrowia, układy personalne w centrali PAX uniemożliwiające w dalszej perspektywie podtrzymanie aktualnego stanu, TW nosi się obecnie z zamiarem przejścia na emeryturę i po wygaśnięciu jego mandatu poselskiego całkowitego wyłączenia się z życia społeczno-politycznego i organizacyjnego.

Ponieważ TW izoluje się od działalności w Stowarzyszeniu PAX i utracił możliwość kontroli [i] kształtowania realizowanego przez centralę i oddział wojewódzki programu, proszę o wyrażenie zgody na dokonanie eliminacji z czynnej służby agenturalnej i złożenie materiałów do archiwum tut. Wydziału „C”. Okres przechowywania materiałów 5 lat.

1 egz.

Insp[ektor] Wydz[iału] IV Sek[cji] 2
Mł. chor. A[ndrzej] **Rak^c**

Źródło: AIPN Kr; 009/2780, t. 3, k. 41, oryginał, mps.

^a Częściowo nieczytelna prostokątna pieczęć: Zastępca naczelnika [...] WUSW w Krakowie mjr [...] Waldemar Chmurzyński.

^b Poniżej nieczytelny podpis mjr Waldemara Chmurzyńskiego.

^c Poniżej nieczytelny podpis mł. chor. Andrzeja Raka.